

Kaansaah Aniakgut talvani Nunavut:  
Ayuknakhivuktunik imalu  
Naunakhivuktuklu 2008-2017

**Aniakvit Tukihigiarutinik Havakviat  
Munaqhiliqiyitkut  
Nunavut Kavamanga**

Uplungani: Tattiarnaqtuq 2022

## Iluani ittut

Aulapkaiyini Naittuq: .....	3
Ilittuqhitit: Nunavut Kayaknaktunik kauhimayauvuktunik aniakgut Kaansaah .....	4
Kaansaah havakhifakpaktunik .....	7
Puuvukni Kaansaah Aniagut.....	9
Kayaknaktunik kauhimayauvuktunik puuvuktuni kaansaakpaktunik aniagut.....	9
Adjikikipagiakhaitlu talvani Kanatami .....	9
Nunani Inuuhiniklu.....	10
Ukiungit-Atadjutivuktunik Naunakhivuktuklu.....	10
Ungut/Ungnak-Atadjutivuktuniklu Naunakhivuktuklu .....	11
Huikpaktunik naunaitkutait .....	11
Niplirijakhaq.....	11
Ikhuukmi Kaansaah Aniagut.....	12
Kayaknaktunik kauhimayauvuktuniklun tahumuna ikhuuktigut kaansaaknaktunik .....	12
Adjikikipagiakhaitlu talvani Kanatami .....	12
Nunani Inuuhiniklu.....	12
Ukiungit-Atadjutivuktunik Naunakhivuktuklu.....	13
Ungut/Ungnak-Atadjutivuktuniklu Naunakhivuktuklu .....	13
Huikpaktunik naunaitkutait .....	14
Niplirijakhaq.....	14
Iviangikmi Kaansaah Aniagut .....	15
Kayaknaktunik kauhimayauvuktunik iviangikmi kaansaakpaktunik.....	15
Adjikikipagiakhaitlu talvani Kanatami .....	15
Nunani Inuuhiniklu.....	15
Ukiungit-Atadjutivuktunik Naunakhivuktuklu.....	16
Huikpaktunik naunaitkutait .....	17
Niplirijakhaq.....	17
Kanikmi Kaansaah Aniagut.....	18
Kayaknaktunik kauhimayauvuktunik kanikmi kaansaakpaktunik .....	18
Adjikikipagiakhaitlu talvani Kanatami .....	18
Nunani Inuuhiniklu.....	18
Ukiungit-Atadjutivuktunik Naunakhivuktuklu.....	19
Ungut/Ungnak-Atadjutivuktuniklu Naunakhivuktuklu .....	20

Huikpaktunik naunaitkutait .....	20
Niplirijakhaq.....	20
Iluumi Nakahuukakvik Ungutip Kaansaah Aniakgut .....	21
Kayaknaktunik kauhimagayuvuktunik iluumi nakahuukakvik ungotip kaansaakpaktunik.....	21
Adjikikipagiakhaitlu talvani Kanatami .....	21
Nunani Inuuhiniklu.....	22
Ukiungit-Atadjutivuktunik Naunakhivuktuklu.....	22
Huikpaktunik naunaitkutait .....	23
Niplirijakhaq.....	23
Naittuq Titriaq.....	24
Aturahuaqunit.....	26
Naunaitkutauyut .....	27
Ilaliutihimayut:.....	29
Ihiviukhivuktunik Inuup Avaatainik Naunaitkutakhunik (ilauyunik naunaitkutakhunik imalu pilgumikhimayut nutaat) .....	29
Naunaitkutait havauhinik.....	29
<i>Havauhinit Kaansaakpaktunik Naunaitkutait Tuniyauvuktunik Uupalungaiyuktauvuktunik .....</i>	<i>32</i>
Uqauhilluat .....	33

# Aulapkaiyini Naittuq:

Una uniktunik ikayutauvuktunik havahinit ayuknakhivuktunik naunakhivuktuklu pidjutikiyumivuktunik talimanik kauhimagayuvuktunik kaansaah talvani Nunavutmi ihuumagiyauvuktunik ilidjuhinik tukihigiarutinik havakhiktukhunik tikuakhiniaklutik kaansaah ilungaktukhuk pangnutikhunik havagihimaklugit ihaagiahutigiyauvuktunik kinikhiahimaklutik kauhimalugit hivituninit ilitukgiyauvuktunik anialukivuktunik. Uvani 2017, havahinit tamukpianginit ukiungit-nalautakgutauvuktunik anialukihimayunik nalautakgutaumayunik (ASIR) talvanikmiutanik Nunavummiut 505.5 uvunga 100,000 inukaknia ikitkiyauvuktuk ASIR ima 547.7 inukaknia 100,000 inukaknia. Kihimi, Nunavummiut pivuktunik anialikpaktunik anialikhutik kanuklu kaansaakpaktunik kanuklu aniakgutikakpaktunik. Tamna aykukhautait kaansaah, inuitlu uutiktitakhikpaktut kaansaakut, tahapkunanilu Nunavummiut ingutakpaliayuk inungni havakvit anaiktulikiyit akkilikariakaktutauk aniaktuk aulaktukhaungmut aihinut-akuiyuk uutiktitakhikiaktuk aniakvingmut.

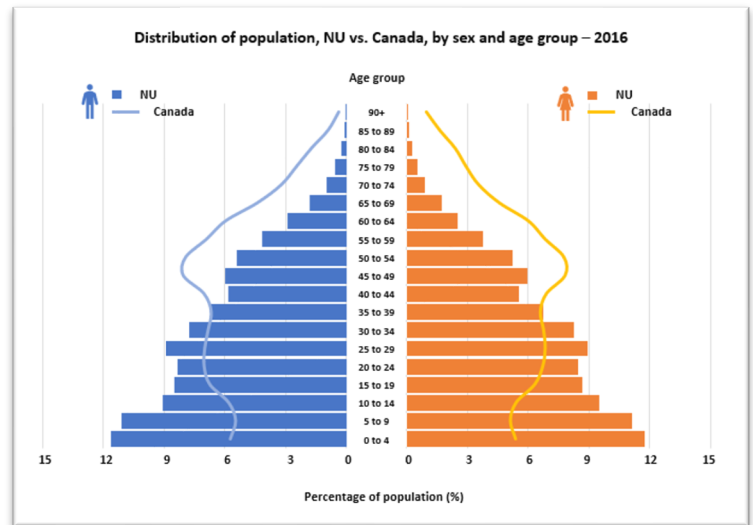
Akungainik 2008 uvanilu 2017, 664 Nunavummiut (322 ungitit, 342 ungnut) pihimayut aniakgutinihimayunik kaansaakhutik. Talvuna pihimayunik, tumakpiavyait kauhimagayuvuktunik kaansaakhutik talvani Nunavutmi (1) puuvugkni, (2) ikhuukmi, (3) iviangnikmi, (4) kanikmi, talvanilu (5) iluumi nakahukakvik ungitip, kanugitunit naunaitkutait havahit 66.9%-mik tamukpianginit kaansaakhimayunik. Talvani Nunavutmi ASIR havahit puuvuknut, ikhuukmi kanikmi kaansaak ingutkiyauvuktuk hilaryuami nalautakgutauvuktunik kauhimagayuvuktunik nalautakgutauvuktunik iviangnikni taimaituniklu iluumi nakahukakvik ungitip kaansaak ilungavuktuk. Aniagut naunaktuk kaansaah aniakgutigitaktuk inungnuungaktaktuk ilaagit ilaaitlu kayaknakhunilu kauhimagayuvuktuk takungnaitmut pukatpaktunik humuut; ammigivuktukhunik kaansaah aniakpalikgumi imalu ikayuktikhunik-munakhiliaklutik ungnaguhukpalikgumi; talvanilu pinaktukhunik unghimavuktukhunik ihiviuktauyukhunik timainik avaatainik havakvinut ilitukgiyauyukhunik.

Ublumimut, tapkuat Kavamait Nunavutmi Havakvit Munaqhiliqiyitkut havagivuktainik ammigaitunik Kaansaakpaktunik pitiakhugit, pidjutinaitumik pilutik munakhit munakgivukgait huikyukilikgangumik. Ilitukgiyauyukhunik kaansaah ilihaktitauvuktuk talvani Nunavutmi ilauihimayunik: tamna Tibaakuk Taimaktauyukhuk Ilihautait, Inungni Papillomavirus (HPV) kapuutit havautilik anialiknaitumik, pivuktukhunik munakhiliakpaktukhunik ihiviukhikiangnik ikhuuktigut talvunilu iluumi kaansaah nauvukmut. Ublumimut, havakvit havagihimakpagait aulaktigutikhunik aah Nunavut-mi ihiviukhikpaktuukhunik talvuna ikhuuktigut kaansaakhiuktukhunik. Tahapkununa havagivuktainik havahit tuutkikhaiyukhunik huugiyauyuitunik pitiaktauyuitunik pivuliktuukhunik havutiakpaliktuukhunik Nunavummiut ihiviuktauvuliktuukhunik pitiaktaulutik.

# Ilittuqhitit: Nunavut Kayaknaktunik kauhimayauvuktunik aniakguut Kaansaah

Nunavut nuna aviktukhimayuk unginikhayuk Kanatami, avaatingnut nungumangingnik avik-lugu nunatakhimayut ungiyuk 85%-mik Inuit inukaknia (Kikkert, 2021). Tamna nunungut tamutkiumayunik inukaknia 39,353 inugiaknia, kinauyunik hiamihimayunik 25 nik nunalingni talvungauvuktunik kihimi tingmitinaakut (Statistics Canada, 2021).

Tahapkuat titikait tuniyauvuktunik tapkuanut Nunavut adjikingitunik havauhinit Kanatami, pilingnik tamukpiavyait inulgumit ukiungit nalautakhimayunik 30 (Piksanga 1). Nunavutmi havauhit adjiliukhimayunit hivitunikhauvuktunik inuit nauhimakpaktunik talvani Kanatami, pilingnik aah 12.7% ungiyumiiktunik akungainik 2011 uvunga 2016 (Statistics Canada, 2017). Kihimi, tamna inuuhia inuuhidjutia Nunavummiuni talvungaanit mirganguubluni (71.1 ukiungit) pivuktunik 11 ikitkiyauvuktuniktauk ukiunginik Kanatakmiuni (82.1 ukiungit) (Statistics Canada, 2020; Statistics Canada, 2020). Tamna akligiyaavuktuk inuuvuktunik nalautakgutaavuktunik talvani Nunavutmi pihimayut 2.3 avaatkutugit hilaryuami nalautakgutaavuktunik tamutkiumayunitlu nuutaguliukpaktunik nalautakgutaavuktunik 1.9 avaatkutugit hilaryuami nalautakgutaavuktuni 2020 (Statistics Canada, 2021). Ukiungit talvaninalautakgutaavuktunik kayaknaktunik nauvuktuk kaansaah tahapkunani aniakgutiniukpaktunik kaansaamik ingutakpaliayuk ukiunginik (Doll, 1954) (Mary C. White, 2014).



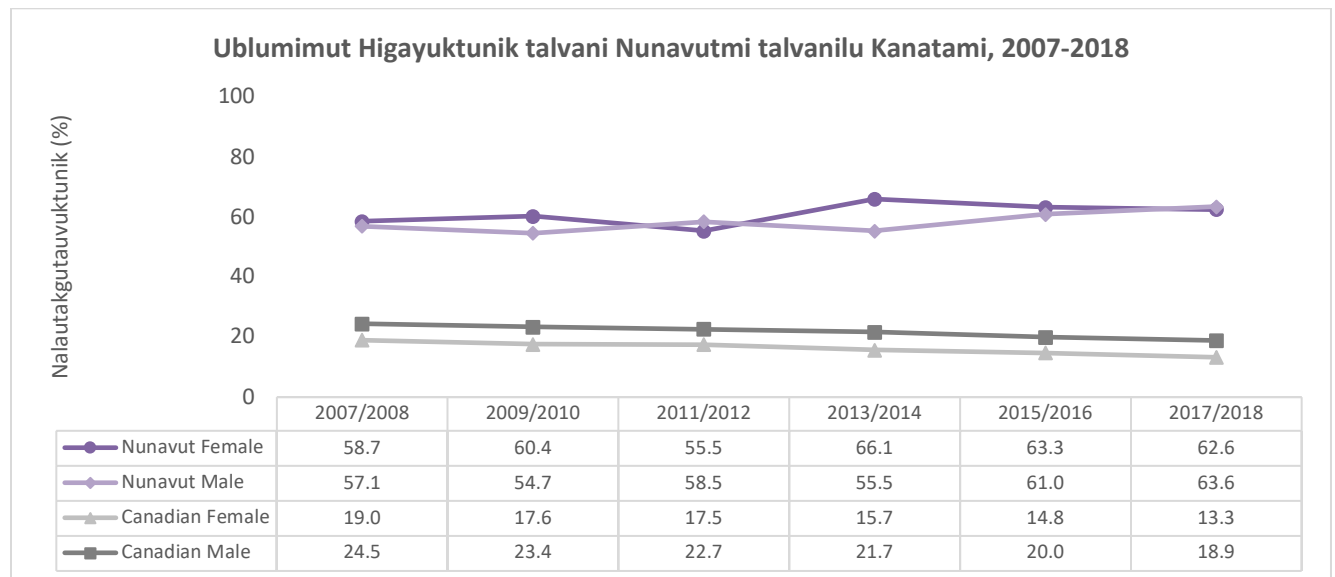
Piksanga 1. Tuhaknaktunik talvani inugiaknia, Nunavutmi talvanilu Kanatami, inuk ungnak ungt imalu ukiunginik havauhinit, 2016

Alaayunitlu kayaknaktunik kauhimayauvuktunik pivuktunik atadjutivuktunik naudjutivuktunik kaansaamik ilauvuktunik atukpalukpaktunik imingaknaktunit, nirgitiayuitunik, imalu hulilukakgutait inuup.

Ilungakutakhutik atukpaktunik imingaknaktunik Nunavutmi tapkuat alungayut tahapkunani Kanatakmiuni, nalikmut atadjutivuktunik tibaakuk tamnalu tanguk imingaknaktuk. Tahapkunani ilungit inuit inuvuktunik Nunavutmi kinauyunit uniklukhimayunik higaayuktunik 3.9 nalautakgutaavuktunik hivituvuktunik Kanatami (Statistics Canada, 2019). Nalautakgutaavuktunik 62%-mik talvanikmiut Nunavummiut uniklukpaktunik higaayuktunik ubluktamat naliak akungukgangut, ilunginik ingututkiyauvuktunik 84%-mik ilunginik nunalingni. Ahiagutlu, 51%-mik talvani Nunavut inulgumit ukiunginik 12-19 uniklukhimayunik higaayuktunik, humi ingututkiyauyuuk talvunga hilaryuami nalautakgutaavuktunik 7.7%-mik (Statistics Canada, 2019). Tahapkuat nalautakgutaavuktunik higaayuktunik ingutakpaliayuk talvani Nunavutmi tamungnik kinayunit (Piksanga 2). Akungainik 2007 talvunga 2018, tahapkuat nalautakgutaavuktunik higaayuktunik ingutakpaliayunik 6%-mik ungtit

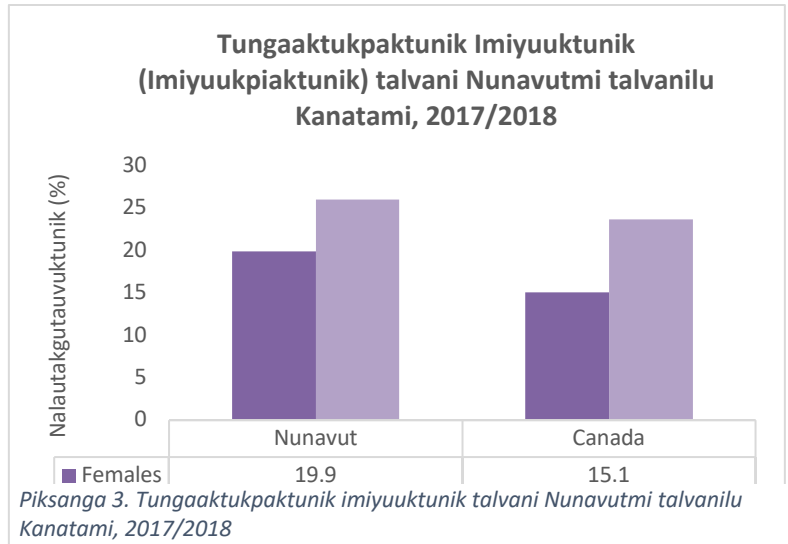
3%-mik ungnat (Statistics Canada, 2019). Tahapkunani hivituyunit nalautakgutaavuktunik tibaakutuyuktunik Nunavutmi ilidjuhinit ingututkiyauyunik nalautakgutaavuktunik ilungnit kaansaakpaktunik.

Tungaktupaktunik atukpaktunik uniklukhimayunik ingututkiyauyunik inukaknia Nunavutmi talvunga Kanatakmiunit tamutkiyumayunit. Kanuk tanguktupaktunik talvani Nunavut, pilingnik ilungnit nunalingni pigumiyauliktunik tungutitiguut, kanukgitpaktunit atahiuguluakhuni pilukivuktunit nalautakgutaavuktunik kufinit inulgumit 12-nik ukiulgit naliak inulgumiuyungnaiktunik ilitukgiyauvuktunik imiyuukpiaktunik (avaatkutpagait kaluutunik 5 imikgangumik pidjutivuktunik kakungukgiakgangut uvani ukiukgiyanik) talvanilu Nunavut (23.1%-mik) (Statistics Canada, 2019). Tamna ilungaa tahapkunani inugiaknia imiyuukpiaktunik nalautakgutaavuktunik 4%-mik ingututkiyauvuktunik tahapkunani Kanatami pihimayunik tamutkiyumayunit (19.3%-mik). Ungutit tamungni Nunavutmi inugiaknia talvanilu hilaryuami inugiaknia pidjutitkiyumikpaktunik ingututkiyauvuktunik nalautakgutaavuktunik imiktuknikniktunik (Statistics Canada, 2019). Imikhugu tungaak ingutautivuktuk kayaknaktuk kanukgitunik kaansaaknaktuk, ilauvuktunik iviangikmi ikhuukmi kaansaah aniakgut (Canadian Cancer Society, 2021).



Piksanga 2. Ublumimut higayuktunik talvani Nunavutmi talvanilu Kanatami, 2007-2018

Nirgivugavuut inuuhiniklu Nunavutmi talvani alungayuut aaihinit humi Kanatami. Nikitiat Nirgitit augingnakhutik ilingaitut, augingnaktut, augignaktut, nunamit puuyuit takungnaitut (Blanchet C, 2000). Pivuliktunik niuviklualikhutik nikinik, tapkuat kablnaktuuklualikhutik aahitauk nirgyungnaikhutik nikitianik auglikhutik ahiit. Aahiat maahuitlu nakuyuut augignaktut, kihimi nalautakgutauvuktunik nirgivuktainik talvani Nunavutmi ilihimayayuk nikigiluayuitainik aihinit Kanatakmiuni. Uvani 2017/2018, pihimayunik 18.2%-mik talvani Nunavummiut uniktutinik



nirgivuktainik aahiaknik maahukniklu nikigiluakpagainik naliak ubluktumaat (Statistics Canada, 2019). Nirgitiaknikmun ipiknaktuk inuuhikgingnaktumik anialukinaitumiklu kaansaaknaitumik; nirgitiayuitkangut inuuhikgingnaituk anialukinaktuk kaansaaknaktuk nalautakgutauvuktuk.

Kanatami ingnikniit hulilukakyumivuktunik tahapkunani Nunavutmiuni ingniikninit. Kihimi, Nunavutmi inulgumit pidjutitkiyumivuktunik hulilukakhutik uulapkiblulik tahapkunani Kanatakmiuni inulguminit. Tamainit, ungutit hulilukyumivuktunik uulapkiblulik tahapkunani angnani tamungni hilaryuami talvanilu Nunavutmi inuugiaknia. Pivukmiyut ilihimayayunik hulilukayuktunik pinnahuaktungniktunik anialukiyluayuitunik ilungnik kaansaah, ilaayunik iviangikni ikhuukmi aniakgut kaansaah (National Cancer Institute, 2020).

# Kaansaah havakhifaktunik

Kaansaah ilihimayuvuktuk aipaagiya pilukivuktuk tuukuvuktunik hilaryuami, pilingnik nalautakgutaavuktunik 9.6 milianik tuukuvuktunik 2018 (World Health Organization, 2021), tamnalu hivuniktuvuktuk tuukuvuktunik Kanatami. Uvani 2016, 29.6%-mik tuukuvuktunik Kanatami pilukivuktunit kaansaamit (Canadian Cancer Society, 2022).

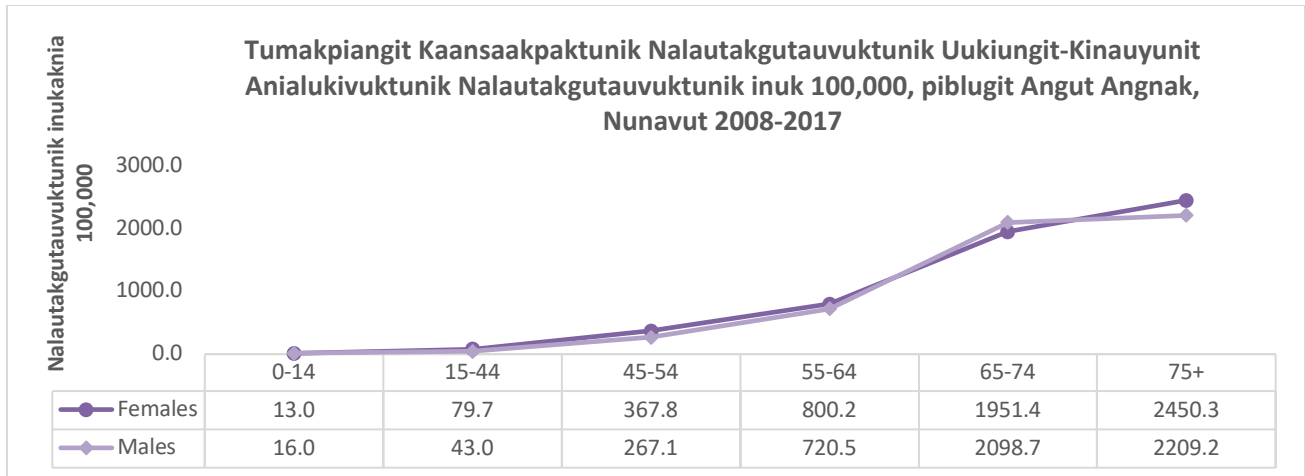
Aah tamutkiumayunik 664 nik Nunavummiut (322 ungitit, 342 ungnut) pihimayunik ilitukgiyavuktunik kaansaakpaktunik akungainik 2008 uvunga 2017. Talvuna pivukhimayunik, tamna ingututkiyavukhimayuk kaansaah Nunavutmi puuvukni, ikhukmi, iviangikmi, kanikmi, iluumi nakahukavik ungitip, kanukgilidjutivuktunit nalautakgutaavuktunik 66.9%-mik tamainit kaansaakhimayuniklu.

Uvani 2017, havauhinit tamukpianginit ukiungit-nalautakgutaavuktunik anialukihimayunik nalautakgutaavuktunik (ASIR) talvanikmiutanik Nunavummiut 505.5 uvunga 100,000 inukaknia ikitkiyavuktu ima 547.7 uvanilu 100,000 inukaknia Kanatami. Kihimi, Nunavummiut naunakmut inuuhiklikpaktunik kanukgitunit kaansaakpaktunik alauyuniklu aniakgutunikpuktuniklu (Tungasuvvingat Inuit and Cancer Care Ontario, 2017).

Tahapkunani ungit/ungnak kinauyunit ASIR inuuhit alungukmiyuut Nunavummiut ungnait tahapkunani KanaTakmiunit ungnait 8.7% (572.5/100,000 ilidjuhinit tapkuat 526.8/100,000) pilingniklu Nunavummiut ungitit pidjutivuktunik 24.5% ilungutkiyavuktunik tahapkunani Kanatakmiunit ungitunit (429.5/100,000 ilidjuhinit tapkuat 568.9/100,000) (Statistics Canada, 2021). Tamukpiavyait Kaansaakpaktunik ilitukgiyavuktunik ingniiknikhuni kihimi. Kaansaak ilitukgiyavuktunik nuutakunik (ukiungnik 0 talvunga 14) nalautakgutaavuktunik pihimayunik 2.4%-mik tamutkiumavuktunik kaansaakpaktunik, kanuk humi anialukivuktunik ilitukgiyavuktunik ukiukalikhutik 45-nik ingniikningulikhutik nalautakgutaavuktunik 82.2%-mik tamutkiumayunik anialukivuktunik.

Pikaktuk ammigaitunik alaakit aniakgutit kaansaangukpaktunik ilitukgiyavuktunik nalautakgutaavuktunik ungit ungnak naunakmut ukiuk. Anialukivuktunik nalautakgutaavuktunik ingututkiyavuktunik ungnani akungainik ukiungnik 45 talvunga 54, pivuktunik ungnayunik nalautakgutaavuktunik ingututkiyavuktunik (1.4) tamna kayaknakhuyuk kaansaah. Tamukpiavyanik alungayunit pilukivuktunit anialukivuktunik iviangikni kaansaah tahapkunani ungnani inuhimayunik akungainik uvani 2008 and-2017. Iviangik kaansaah nalautakgutaavuktunik 27%-mik kaansaakpaktunik ungnani ukiukaktunik 45-54.





*Piksanga 4. Tumakpiangit Kaansaakpaktunik Nalautakgutauvuktunik Uukiungit-Kinauyunit Anialukivuktunik Nalautakgutauvuktunik inuk 100,000, piblugit Angut Angnak talvani Nunavut 2008-2017*

Tahapkunani ayuknaktuk anialukivuktunik nalautakgutauvuktunik Nunavutmi 189.7 inukaknia 100,000 inuugiaknia avutkutugu 10-ukiunik pivuktunik. Tahapkununa ayuknaktuk anialukivuktunik nalautakgutauvuktunik tumakpianginit kaansaakpaktunik ingututkiyauvuktuk talvani Qikiqtaaluk nunani (244.2 inukaknia 100,000), malikhugit tahapkunani Kitikmeot nunaani (148.5 inukaknia 100,000) talvanilu Kivalliq nunaani (115.2 inukaknia 100,000).

# Puuvukni Kaansaah Aniakgut

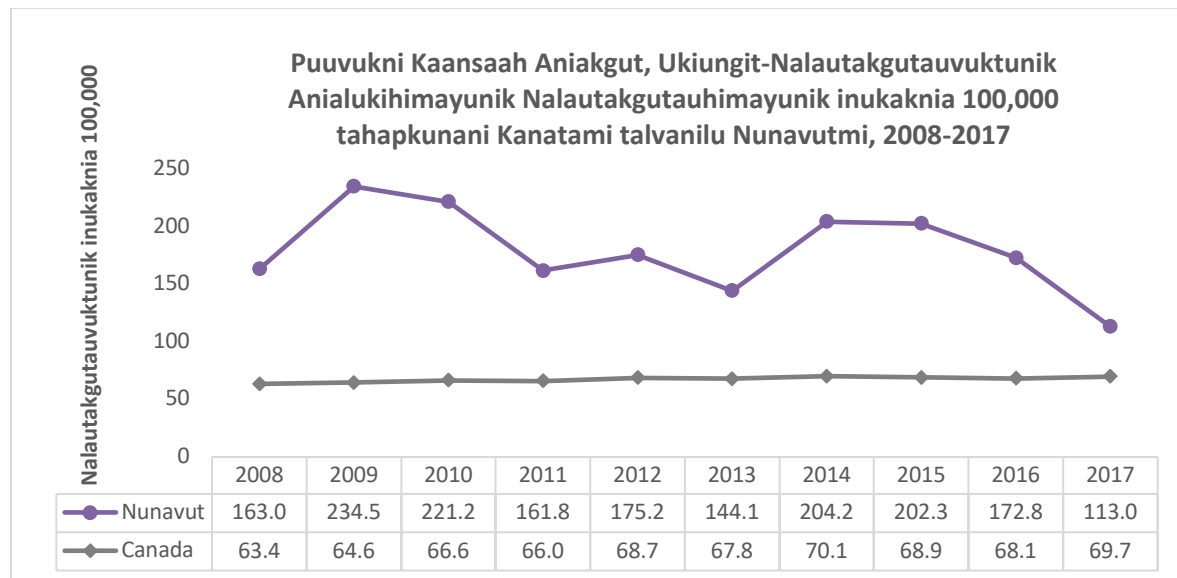
Puuvukni kaansaah tamna hiluliuvuktuk kaansaah tahapkunani Nunavummiut pilingnik 192 aniaktunik (95 ungitit, 97 angnut) nalautakgutaavuktunik 28.9%-mik unikluktauhimayunik kaansaakpaktunik ukungani 2008 uvunga 2017.

Kayaknaktunik kauhimayavuktunik puuvuktuni kaansaakpaktunik aniakgut

Tamna hivuliuvuktuk pilukivuktuk puuvukni kaansaah higaaknikmit tibaakukmit. Higaayuktunik pivuktunik 20-mik ingututkiyavuktunik kayaknaktuut aniakgutinikpaktunik puuvukni kaansaah ilihimunaktunik tahapkunani higaayuitunik. Talvani Nunavut, 56.7%-mik inungni 12 ukiulgit ingniktikhimayunitlu uniklukhimayunik higaayuktunik, kanuk ingututkiyavuktunik 5 hivituyuut tahapkunani Kanatakmiunit nalautakgutaavuktunik (Statistics Canada, 2019). Higaayuktunit pidjutitkiyumikpaktuk hivituyuk nalautakgutaavuktunik kaansaakpaktunik tahapkunani Nunavummiut.

Adjikikipagiakhaitlu talvani Kanatami

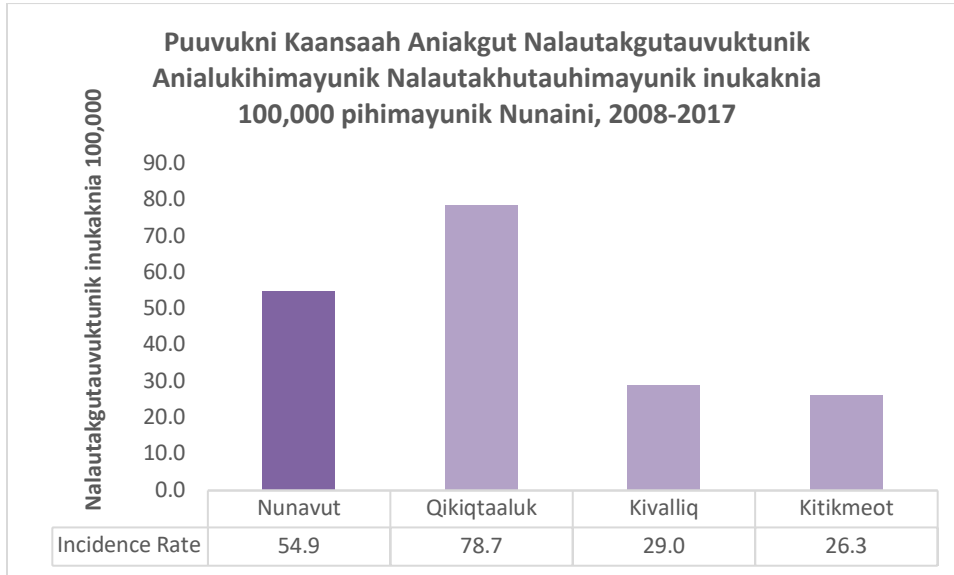
Talvani Nunavut ASIR aniakgut puuvukni kaansaah pihimakpaktuk ilungakpaliayuk taja kihimi aniakpaktut huli hilaryuami nalautakgutaavuktuk. Tamna ASIR aniakgut puuvukni kaansaah talvani Nunavut nalautakgutait 1.6 ingutakhuni naunaitkutainit Kanatakmiuni puuvukni kaansaakpaktunik nalautakgutaavuktunik uvani 2017. Tahapkunua hivituvuktunik puuvukni kaansaakpaktunik nalautakgutaavuktunik talvani Nunavut pilukivutunit higaakpaktunik nalautakgutaavuktunik. Tamna ilungakpaliayuk uuktukpaktunit taimaknahuakhugu higaakgunnaikpaktunik nunaini.



Piksanga 5. Puuvukni Kaansaah Aniakgut, Ukiungit-Nalautakgutaavuktunik Anialukihimayunik Nalautakgutauhimayunik inukaknia 100,000 tahapkunani Kanatami talvanilu Nunavutmi, 2008-2017

## Nunani Inuuhiniklu

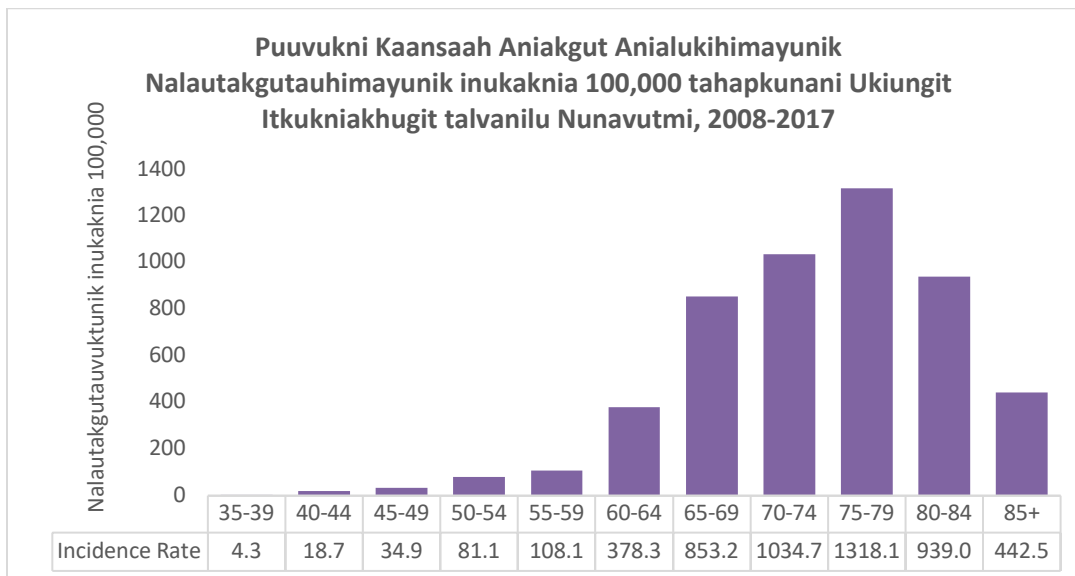
Talvani Qikiqtaaluk nunaani hivitunikhauyuk nalautakgutauvuktunik puuvukni kaansaakpaktunik (78.7 aniakgunikpaktut inukaknia 100,000) tahapkunani Kivalliq nunaani (29.0 aniakgunikpaktut inukaknia 100,000) talvanitauk Kitikmeot nunaani (26.3 aniakgunikpaktut inukaknia 100,000) akungani 2008 talvunga 2017.



Piksanga 6. Puuvukni Kaansaah Aniagut Nalautakgutauvuktunik Anialukihimayunik Nalautakhutahimayunik inukaknia 100,000 pihimayunik Nunaini, 2008-2017

## Ukiungit-Atadjutivuktunik Naunakhivuktuklu

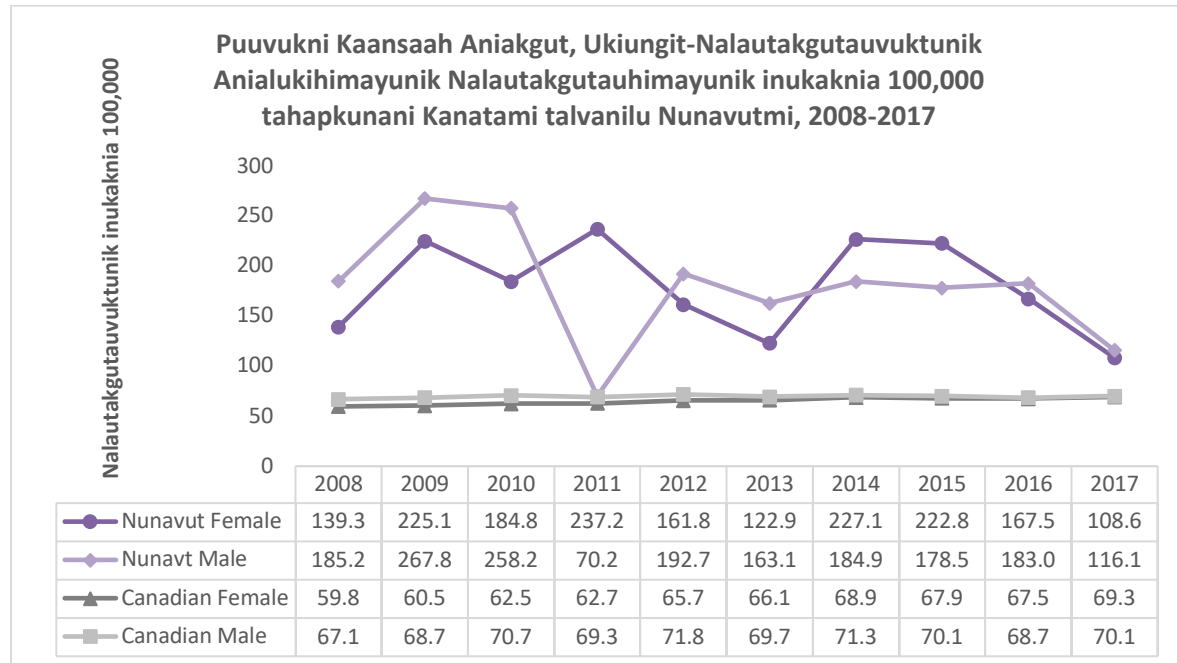
Talvani Nunavutmi, tahapkunani nalautakgutauvuktunik ukiunginik ilitukgiyauvuktunik taimani 66 ukiukalikhutik (itkukniakhugu 35-92 ukiunginik, inuuhit itkukhugit 9.4 ukiunginik).



Piksanga 7. Puuvukni Kaansaah Aniagut Anialukihimayunik Nalautakgutauhimayunik inukaknia 100,000 tahapkunani Ukiungit Itkukniakhugit talvanilu Nunavutmi, 2008-2017

## Ungut/Ungnak-Atadjutivuktuniku Naunakhivuktuklu

Naunakhivuktuklu puuvukni kaansaah anialukihimayunik tahapkunani unguninik tahapkuatlu ungunutlu Kanatakmiunilu inuhinik adjikiviyakpaktunik akungainik 2008-2017. Kihimi, tahapkunani Nunavummiut tuhagnakgunnaiktunik taja puuvukni kaansaakpaktunik ungunitni angnaanilu. Havauhinit, tamungnit Nunavummiut ungunit ungunutlu hivitutkiyauvuktunik ukiunginik-nalautakgutaauvuktunik anialukihimayunik nalautakgutaauvuktunik puuvukni kaansaakpaktunik ungunit ungnanitlu Kanatakmiunit. Nunavutmi ungunit pidjutitkiyumivuktunik 1.7 ingutakhutik puuvukni lung kaansaakhutik tahapkunani Kanatakmiuni ungunit 2017 talvanilu Nunavutmi ungunit pihimayunik 1.6 ingutakhutik puuvukni kaansaakhutik tahapkunani Kanatakmiuni ungunit talvuna ukiukgiyanik.



Piksanga 8. Puuvukni Kaansaah Aniakgut, Ukiungit-Nalautakgutaauvuktunik Anialukihimayunik Nalautakgutaauvuktunik inukaknia 100,000 tahapkunani Kanatami talvanilu Nunavutmi, 2008-2017

## Huikpaktunik naunaitkutait

Havauhinit tamukpianginit anialukihimayunik puuvukni kaansaakpaktunik akungainik 2008-2017, 45.8%-nik tuukuvuktunik tuuhakhimayunik ukiunganik aah tuuhakgangumik anialiktunik talvanilu 65.1%-nik tukuuvuktunik malgunik ukivuktuut anialikhimayunik tuhakhimayunik.

## Niplirijakhaq

Nunavummiut pidjutitkiyumivuktunik nalautakgutaauvuktunik puuvukni kaansaakpaktunik inuhinit Kanatakmiuni inuhiit alungakpiaktuut ukiunginilu. Hivituniinit tibaakuktuyuktunik atukpaktunik hivitutkiyauvuktunik kauhimayauvuktunik Nunavutmi puuvukni kaansaakpaktunik nalautakgutaauvuktunik. Tamna Tibaakuk Taimaktauyukhuk Ilihautait in Nunavut hivumuknikmut piyukhunik ilingaipaliayukhunik inuhikgingnaktumik tahapkunani Nunavummiut pivuliktukhunik atukgunnaikgianginik higaakgunnaikgianginiklu higakpaktunik. Havgiyauvuktunik huli taiguakgukhunik atukpaktunik tibaakuktukpaktunik higaakpaktunik higaakgunnaikgianginiklu kayaknaitumik aniakgunniknaitumik puuvukni kaansaaknaktuut.

# Ikhuukmi Kaansaah Aniakgut

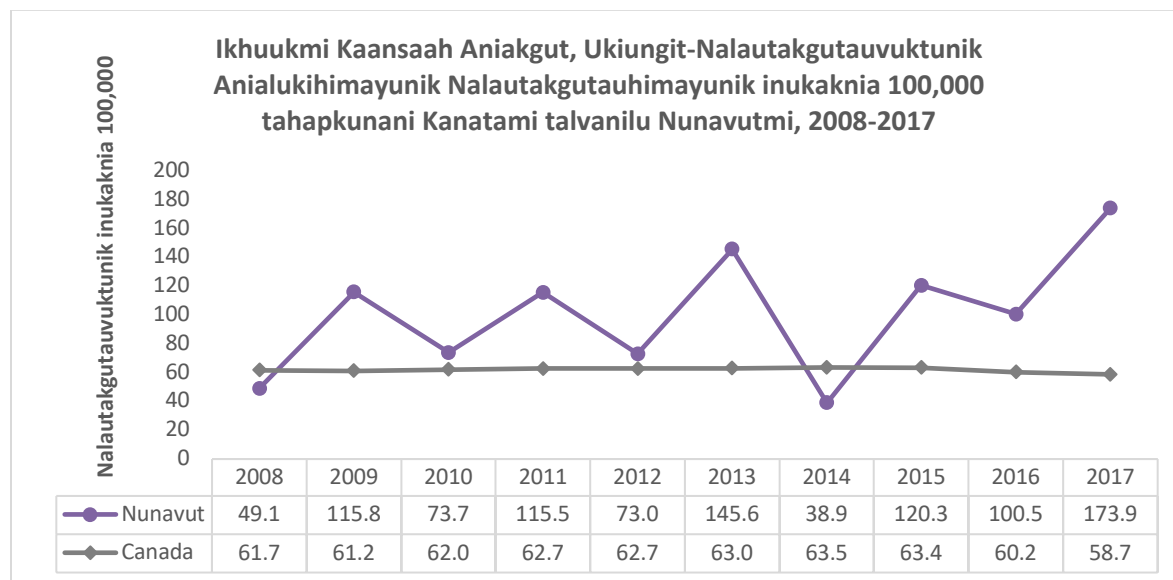
Ikhuukmi kaansaah aniakgut tuukliuvuktuk kaansaakpaktunik tahapkunani Nunavummiut pilingnik 130-nik aniakgungnikpaktunik (65 ungutit, 65 ungnut) nalautakgutaavuktunik 19.6%-nik unikulhimayunik kaansaakpaktunik akungani 2008 talvunga 2017.

Kayaknaktuk kauhimagayuvuktukhunik tahumuna ikhuuktigut kaansaaknaktuk

Puuvulaagangut atadjutivuktuk pilukivuktunik kayaknutkiyayuklu ikhuukmi kaansaaknaktuk nikit ilungit anialukinaktuut talvuna ikhuukmi kaansaaknaktuk kayaknaktuk (Bardou M, 2013). Nirgiyavuktunik aahiat, muhuuit, taimaituniklu ikaluknik ilungautivuktuk kayaknaitkiyaklu ikhuukmi kaansaaknaktuk imalu nirgigaangut uuhimaitunik nikinik imalu tungaaktuyuktunik ingutaknaktuut kayaknaktuk ikhuukmi kaansaaknaktuk (Lee J, 2017). Adjikingituut inuuhinik kauhimagayuvuktunik, kanuk nuutkayuituk hungnakiinaktuk, pivuktuut ilihimagayuvuktunik anialukiluayuuitunik ikhuumi kaansaakpaktunik (Slattery, 2004).

Adjikikipagiakhaitlu talvani Kanatami

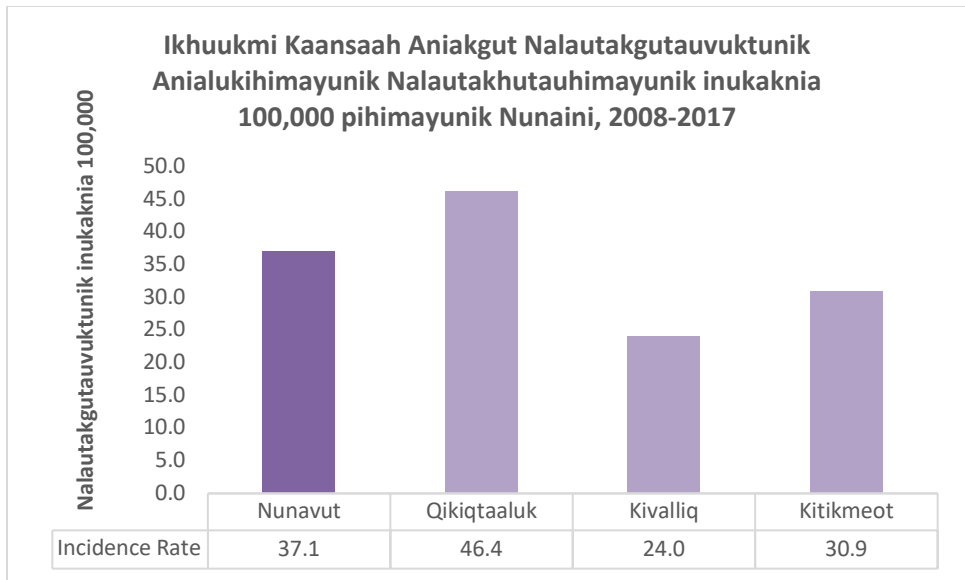
Talvani Nunavut ASIR ilitukgiyavuktunik ikhuukmi kaansaakpaktunik pivuktuk ingutakpaliabluni ublumimut talvanilu hivitutkiyavuktuk tahapkunani hilaryuami nalautakgutaavuktunik uvani 2017. Tahapkununa ASIR ilitukgiyavuktunik ikhuukmi kaansaakpaktunik talvani Nunavut naunaitkutainit 3 mik ingututkiyaublutik tahapkunani Kanatakmiuni ikhuukmi kaansaakpaktunik nalautakgutaavuktunik uvani 2017.



Piksanga 9. Ikhuukmi Kaansaah Aniakgut, Ukiungit-Nalautakgutaavuktunik Anialukihimayunik Nalautakgutaahimayunik inukaknia 100,000 tahapkunani Kanatami talvanilu Nunavutmi, 2008-2017

Nunani Inuuhiniklu

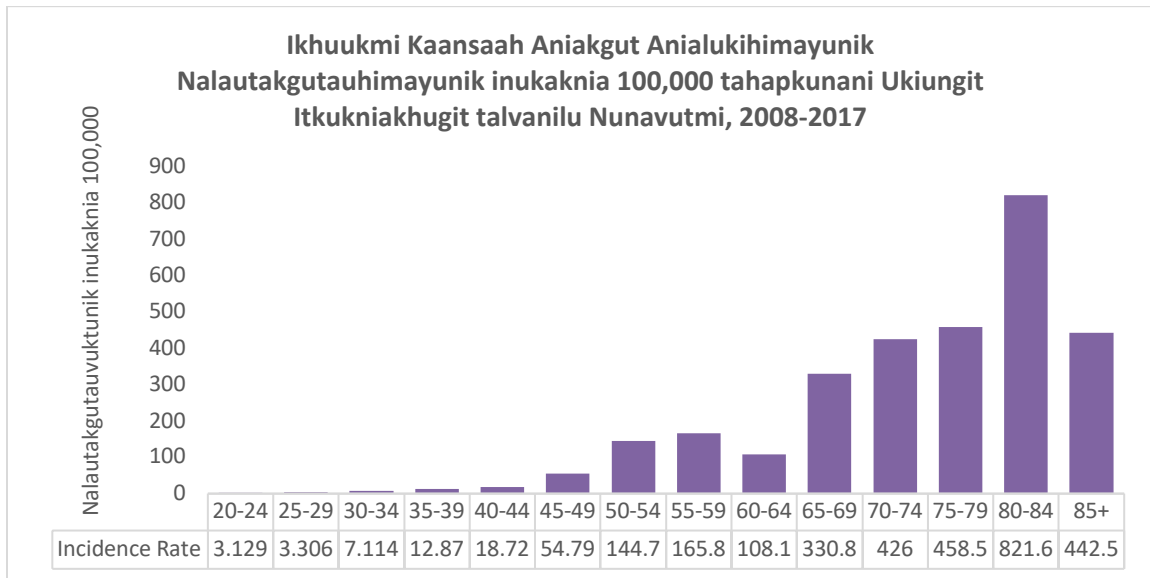
Talvani Qikiqtaaluk nunaani hivitunikhauvuktuk nalautakgutaavuktunik ikhuukmi kaansaakpaktunik (46.4 anialikhimayunik inukaknia 100,000) malikhugit talvunga Kitikmeot nunaani (30.9 anialukivuktunik inukaknia 100,000) talvanilu Kivalliq nunaani (24.0 anialikhimayunik inukaknia 100,000) akungainik 2008 talvunga 2017.



Piksanga 10. Ikhuukmi Kaansaah Aniakgut Nalautakgutaavuktunik Anialukihimayunik Nalautakhutahimayunik inukaknia 100,000 pihimayunik Nunaini, 2008-2017

#### Ukiungit-Atadjutivuktunik Naunakhivuktuklu

Talvani Nunavutmi, tahapkunani nalautakgutaavuktunik ukiunginik ilitukgiyauvuktunik taimani 60 ukiukalikhutik (itkukniakhugu 20-89 ukiunginik, inuuhit itkukhugit 12.6 ukiunginik).

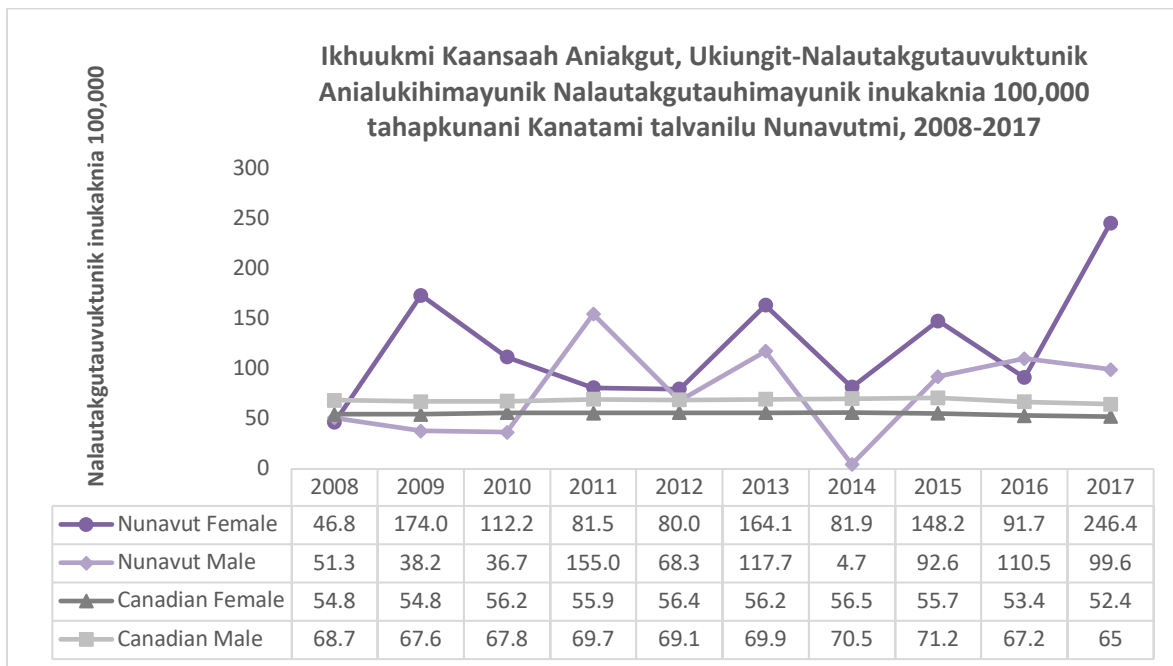


Piksanga 11. Ikhuukmi Kaansaah Aniakgut Anialukihimayunik Nalautakgutaahimayunik inukaknia 100,000 tahapkunani Ukiungit Itkukniakhugit talvanilu Nunavutmi, 2008-2017

#### Ungut/Ungnak-Atadjutivuktuniklu Naunakhivuktuklu

Hilaryuami, akungainik 2008 uvunga 2017, Kanatakmiuni ungitit pivuktunik ingututkiyauvuktunik ikhuukmi kaansaakpaktunik nalautakgutaavuktunik tahapkunani ungnauvuktunit. Kihimi, ungnut talvani Nunavut pidjutitkiyumikpaktunik kayaknutkiyauvuktunik ikhuukmi kaansaakpaktunik tahapkunani

Nunavutmi ungunait aah 2.5 ingututkiyauvuktunik kayaknaktunit (adjikingitunit aah 20%-mik ilunguvuktunik kayaknukyungitunik hilaryuami inukaknia). Havauhinit, tamungnik Nunavummiuni ungunait tahapkunani ungnut pivuktunik ingututkiyaublutik tahapkunani ukiunginik-nalautakgutaavuktunik anialukivuktunik nalautakgutaavuktunik ikhuukmi kaansaakpaktunik ungunait ungnainiku Kanatakmiuni. Uvani 2017, Nunavut ungunait pihimayunik 1.5 ingututkiyauvuktunik aniakgunnikpaktunik ikhuukmi kaansaakpaktunik tahapkunani Kanatakmiuni ungnutit talvani Nunavut ungnaitlu pihimayunik 4.7 ingututkiyauvuktunik aniakgunnikpaktunik ikhuukmi kaansaakpaktunik tahapkunani Kanatakmiuni ungnainik.



Piksanga 12. Ikhuukmi Kaansaah Aniakgut, Ukiungit-Nalautakgutaavuktunik Anialukihimayunik Nalautakgutaahimayunik inukaknia 100,000 tahapkunani Kanatami talvanilu Nunavutmi, 2008-2017

### Huikpaktunik naunaitkutait

Havauhinit tamukpianginit anialukihimayunik ikhuukmi kaansaakpaktunik akungainik 2008 uvunga 2017, 19.2%-nik tuukuvuktunik tuuhakhimayunik ukiunganik aah tuuhakgangumik anialiktunik talvanilu 30.4%-nik tukuuvuktunik malguknik ukivuktuut inuuhimakpaktunik anialikhimayunik tuhakhimayunik.

### Niplirijakhaq

Hivumuknikmut inuuhikgingnaktumik naliak nigitiaknikmun aahianik, mahuuknik, ikaluknik, nuutkakhimaitumik pinnahuaktungniktunik, imalu imikluayuitunik tungaanik ipiknaktuk kayaknaitkiyaklu anialukinaituk ikhuukmi kaansaakpaktunik. Ihiviukhiviukhiknik ikayutaavuktunik tuulikhimaitumik ilitukgiyaunginakpaktukhunik kilaamik aniagut uunguvuktauyukhuk. Avaatait huukut ihiviuktauyukhuk kanukgitakhaniku ilitukgivuktunik uulugiahuktunik kayaknaktunik kauhimayavuktunik talvanilu inukaknia-nalautakgutaait ihiviukhikpaktukhunik nakugutaavuktunik tuulaiknaitumik ikhuukmi kaansaakpaktunik anaigut uunguvuktauyukhuk pilutik nakuhiyukhunik inuvuktukhunik.

# Iviangikmi Kaansaah Aniakgut

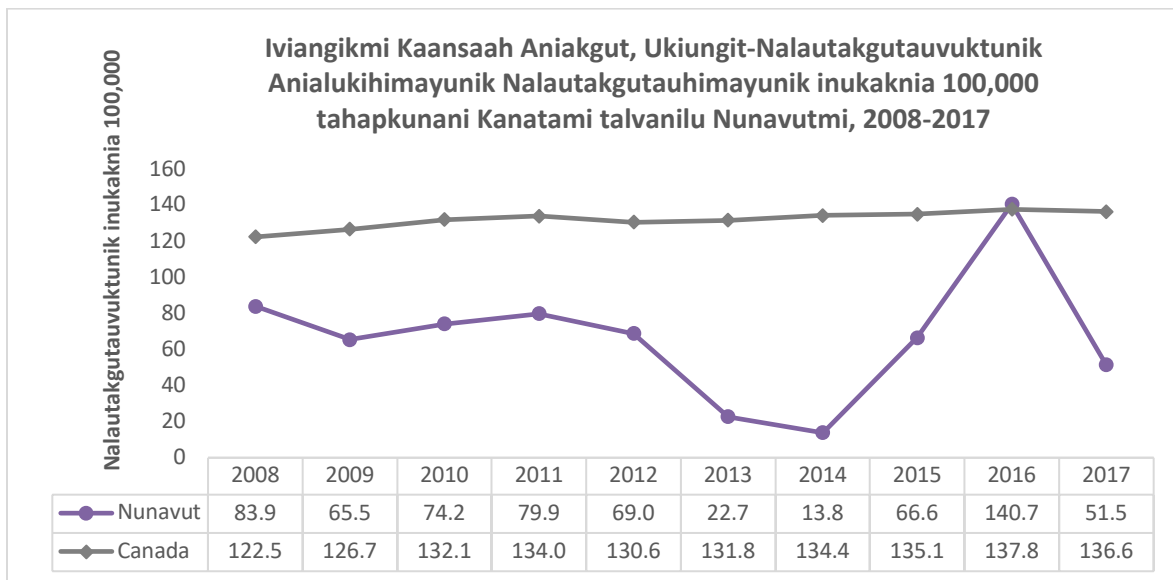
Iviangikmi kaansaakpaktunik tamna pihimayuk hivuniktuivuktuk aniakgut kaansaakpaktunik tahapkunani Nunavummiut pilngnik 54 aniakgungnikpaktunik nalautakgutaavuktunik 8.1% uniklukhimayunik kaansaakpaktunik akungainik 2008 uvunga 2017.

Kayaknaktunik kauhimagayuvuktunik iviangikmi kaansaakpaktunik

Ingnikninguktuk iniktikhimayuk nuutakguningakhimayut ilidjuhitlu maamuktitiyunik (imaa, maamuktitiyungnaikpaliayunik ublumimut) talvunalu kayaknutkiyak kauhimagayuvuktuk atadjutivuktuk iviangikmi kaansaakpaktunik (J. Wohlfahrt, 2001). Tungaktukpaktunik ilihimungnaktunik ingutaktunik kayaknaktuklu iviangikmi kaansaaknaktuk (Jasmine A. McDonald, 2013).

Adjikikpagiakhaitlu talvani Kanatami

Talvani Nunavut ASIR aniakgut iviangikmi kaansaakpaktunik ilungakpaliayuk akungainik 2008 talvunga 2014 kihimi ilungakpakhimayunik naunakmutlu uvani 2014 uvunga 2017. Talvuna ASIR aniakgut iviangikmi kaansaakpaktunik talvani Nunavut pivuktunik, ublumimut nalautakgutaavuktunik, ilungavuktuk hilaryuami nalautakgutaavuktunik. Uvani 2017, talvuna ASIR aniakgut iviangikmi kaansaakpaktunik talvani Nunavut pivuktunik 62.3% ilungavuktuk tahapkunani Kanatakmiuni iviangikmi kaansaakpaktunik nalautakgutaavuktunik uvani 2017.

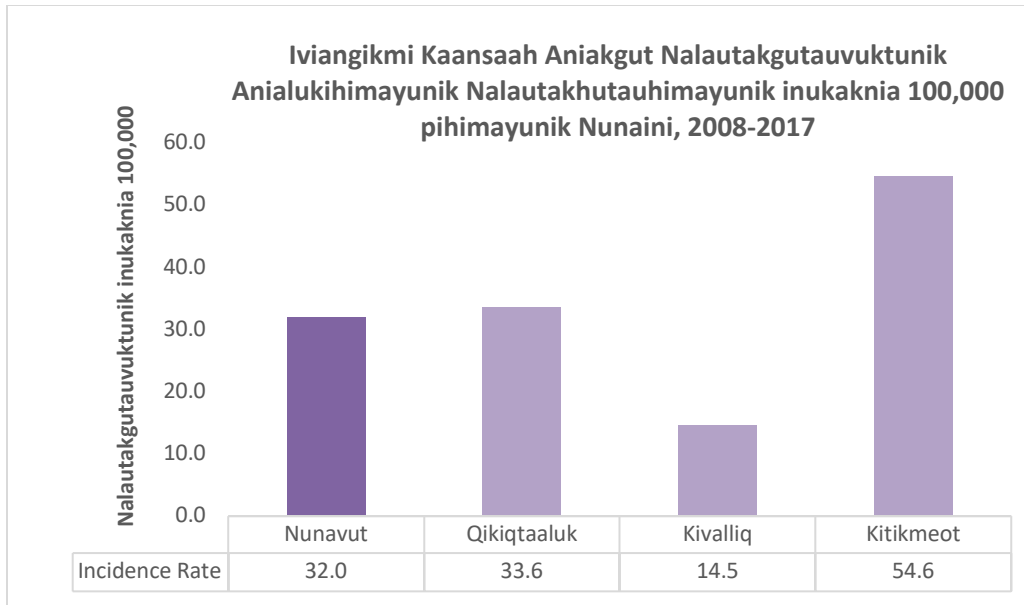


Piksanga 13. Iviangikmi Kaansaah Aniakgut, Ukiungit-Nalautakgutaavuktunik Anialukihimayunik Nalautakgutaahimayunik inukaknia 100,000 tahapkunani Kanatami talvanilu Nunavutmi, 2008-2017

Nunani Inuuhiuklu

Talvani Kitikmeot nunaani hivitunikhauvuktuk nalautakgutaavuktunik iviangikmi kaansaakpaktunik (54.6 anialukihimayunik inukaknia 100,000) malikhugit tahapkuat Qikiqtaaluk nunaani (33.6 anialukihimayunik inukaknia 100,000) talvanilu Kivalliq nunaani (14.5 anialukihimayunik inukaknia 100,000) akungainik 2008 uvunga 2017.

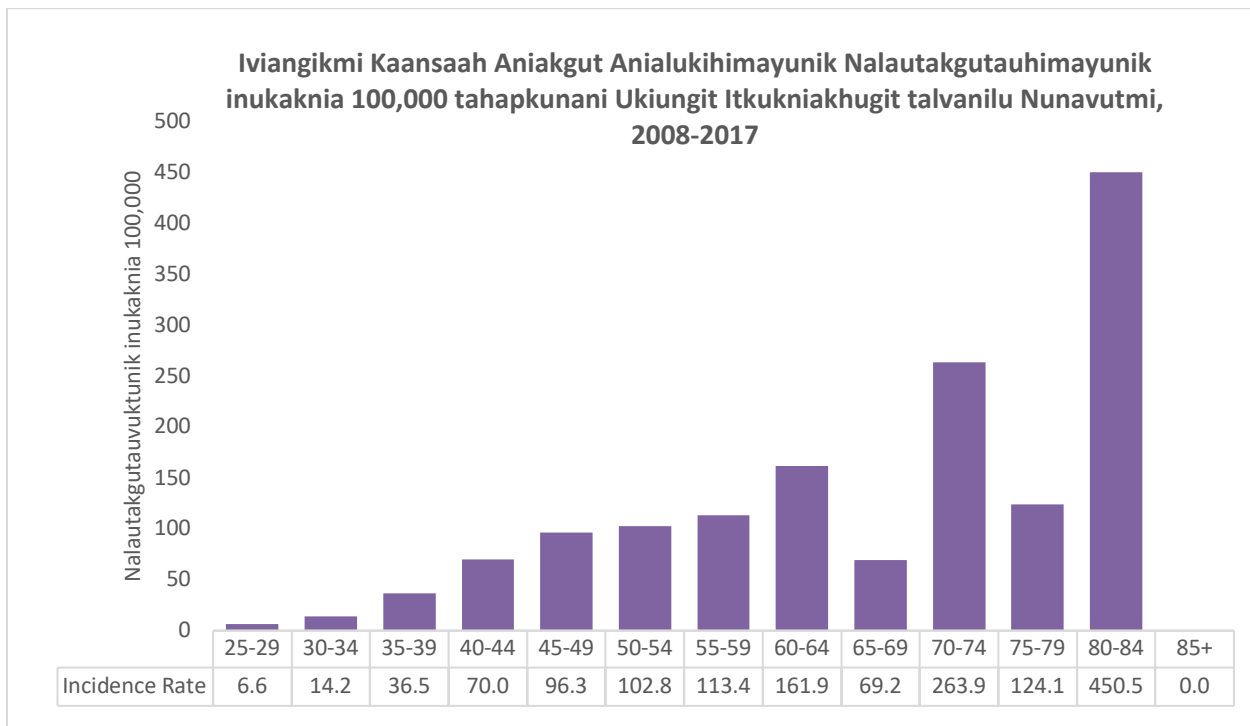




Piksanga 14. Iviangikmi Kaansaah Aniakgut Nalautakgutaavuktunik Anialukihimayunik Nalautakhutauhimayunik inukaknia 100,000 pihimayunik Nunaini, 2008-2017

#### Ukiungit-Atadjutivuktunik Naunakhivuktuklu

Talvani Nunavutmi, tahapkunani nalautakgutaavuktunik ukiunginik ilitukgiyauvuktunik taimani 53 ukiukalikhutik (itkukniakhugu 26-82 ukiunginik, inuuhit itkukhugit 12.6 ukiunginik).



Piksanga 15. Iviangikmi Kaansaah Aniakgut Anialukihimayunik Nalautakgutaavuktunik inukaknia 100,000 tahapkunani Ukiungit Itkukniakhugit talvanilu Nunavutmi, 2008-2017

## Huikpaktunik naunaitkutait

Havauhinit tamukpianginit anialukihimayunik iviangikmi kaansaakpaktunik akungainik 2008 uvunga 2017, 3.7%-nik tuukuvuktunik tuuhakhimayunik ukiunganik aah tuuhakgangumik anialiktunik talvanilu 5.6%-nik tukuuvuktunik malguknik ukivuktuut inuuhimapkaktunik anialikhimayunik tuhakhimayunik.

## Niplirijakhaq

Havauhinit, iviangikmi kaansaakpaktunik nalautakgutaouvuktunik talvani Nunavut pihimayunik ilungavuktunik tahapkunani hilaryuami nalautakgutaouvuktunik. Nunavut havagivukgait aah Inuhikgingnaktumik-Ungnani Munakhiliaklutik pivuktukhunik ihiviuktaouvuktukhunik iviangikni piksaliuktauyukhunik pilutik uupautivuktukhunik uvuna 1-2 ukiukgaikput naliak aipagu munakhiliaklutit kayaknaitumik tahapkunani akungainik ukiungit 50 uvunga 69. Tahapkunani inungni ilaait aniakpakhimayunik iviangikmi kaansaakpaktunik, tahapkunani ihiviukhikpaktukhunik kinauyunik 5 ukiungaah aniakgunghimayuk aniakpakhimayut ilaait. Tuulaiktinagit ilitukghainakhimayunik iviangikmi kaansaakpaktunik tuhaknaahikgangumik aniakgutaiknaktuk nakuhivuktukhunik (Koriech, 1996).

# Kanikmi Kaansaah Aniakgut

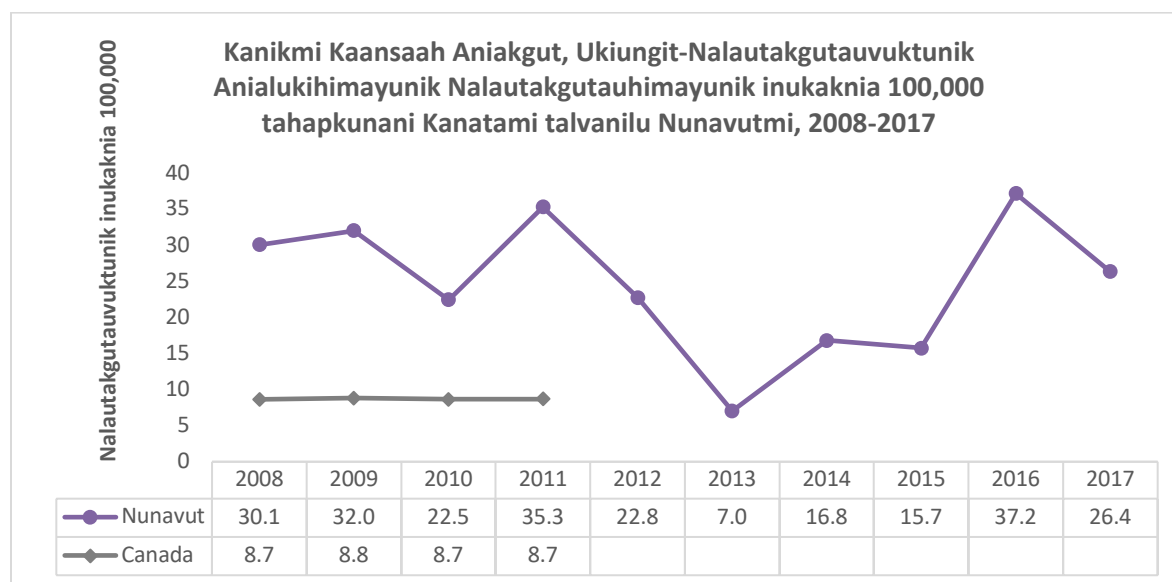
Kanikmi kaansaakpaktunik hivituvuktuk hitamugiyaat hivuniktuyuk kaansaakpaktunik tahapkunani Nunavummiut pilingnik 39 anialukihimayunik (22 ungitit, 17 ungnut) nalautakgutaavuktunik 5.9% unuklukhimayunik kaansaakpaktuniklu akungainik 2008 uvunga 2017.

Kayaknaktunik kauhimagayuvuktunik kanikmi kaansaakpaktunik

Nalautakgutaavuktut 62%-nik talvani Nunavummiut 12 ukiukaktunik naliak ingnikninguktunik unuklukhimayunik higaayuktunik tibaakuktuyuktunik. Higaakhuni imalu uilaaktukpaktunik ingutaknaktuk kayaknaktuk tibaakuktukpaktunik kaansaaknaktuk (Xiaoge Jiang, 2019). Ilunginit ihiviukhivuktunit ukkalukhimayunik tikuakhiniakhtuk ilunginit nirgivuktainik nuutakgaublutik, kanukgitunik nikitiat Inuit piffi, ingutakgutivuktunik kayaknaktunik kanikmi kaansaaknaktutlu kakungukgangut (Jing Xu, 2014). HPV imalu kayaknaktuk kauhimagayuvuktuk, talvunalu tamnuluak ingutakpaliayuk ilihimungnaktuklu.

Adjikikipagiakhaitlu talvani Kanatami

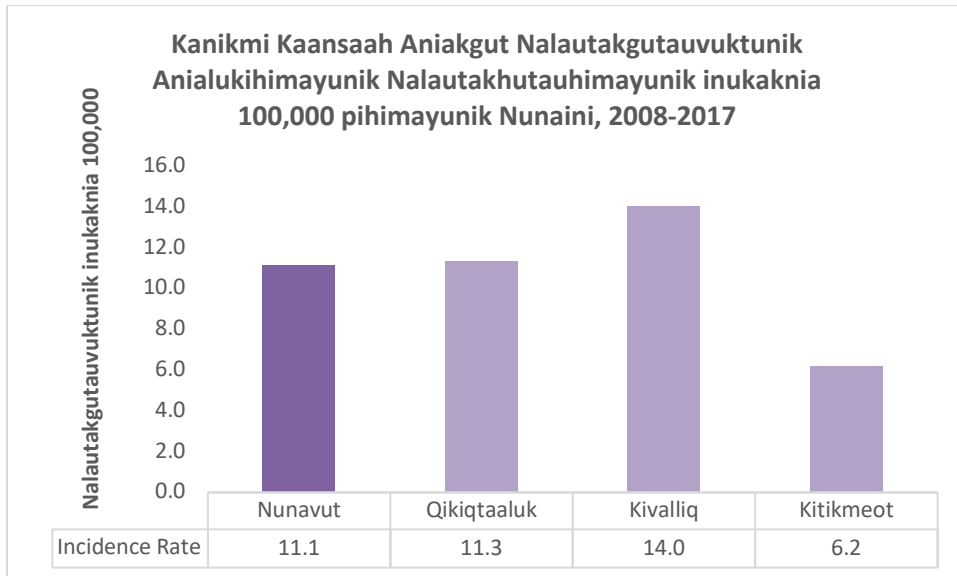
Talvani Nunavut ASIR anialukihimayunik kanikmi kaansaakpaktunik hivituutkiyavuktuk hilaryuamit nalautakgutaavuktunik. Talvunalu ASIR anialukihimayunik kanikmi kaansaakpaktunik talvani Nunavut nalautakgutait 4 ingutakhuni naunaitkutainit Kanatakmiuni kanikmi kaansaakpaktunik nalautakgutaahimayunik uvani 2011.



Piksanga 16. Kanikmi Kaansaah Aniakgut, Ukiungit-Nalautakgutaavuktunik Anialukihimayunik Nalautakgutaahimayunik inukaknia 100,000 tahapkunani Kanatami talvanilu Nunavutmi, 2008-2017

Nunani Inuuhiniklu

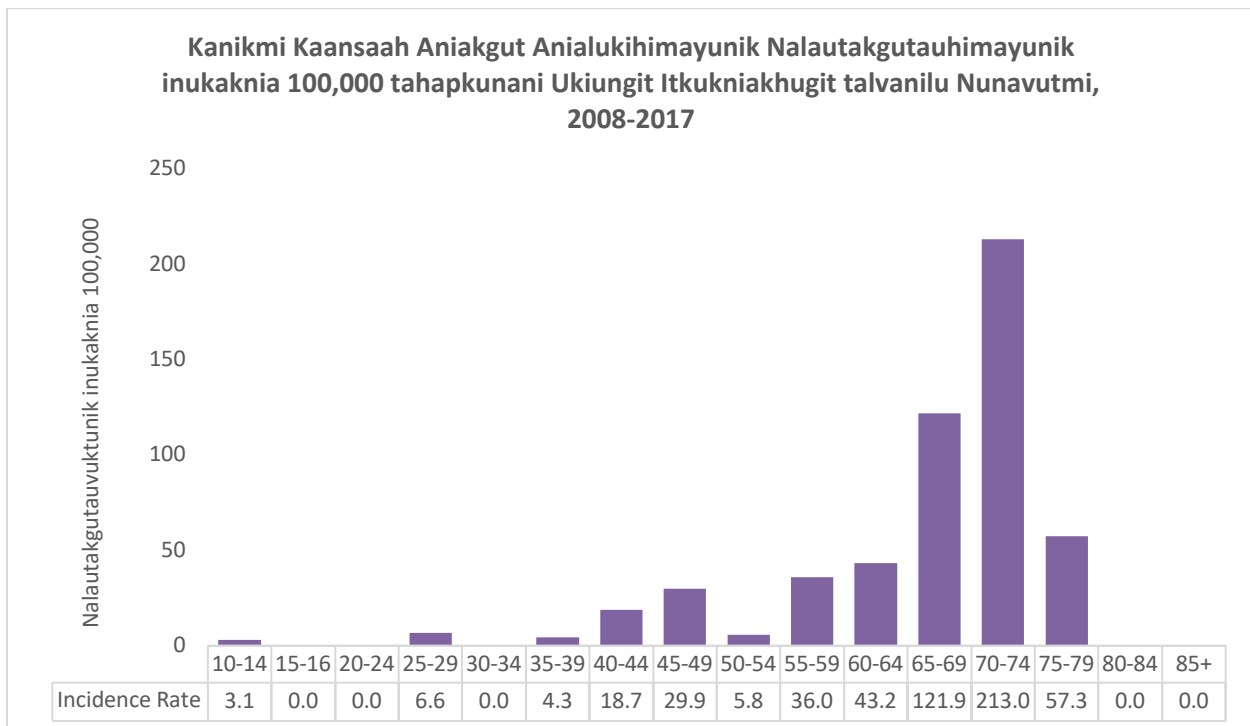
Talvani Kivalliq nunaani hivitunikhauvuktuk nalautakgutaavuktunik kanikmi kaansaakpaktunik (14.0 anialukihimayunik inukaknia 100,000) malikhugit tahapkuat Qikiqtaaluk nunaani (11.3 anialukihimayunik inukaknia 100,000) talvanitunit Kitikmeot nunaani (6.2 anialukihimayunik inukaknia 100,000) akungainik 2008 uvunga 2017.



*Piksanga 17. Kanikmi Kaansaah Aniakgut Nalautakgutaavuktunik Anialukihimayunik Nalautakhutauhimayunik inukaknia 100,000 pihimayunik Nunaini, 2008-2017*

Ukiungit-Atadjutivuktunik Naunakhivuktuklu

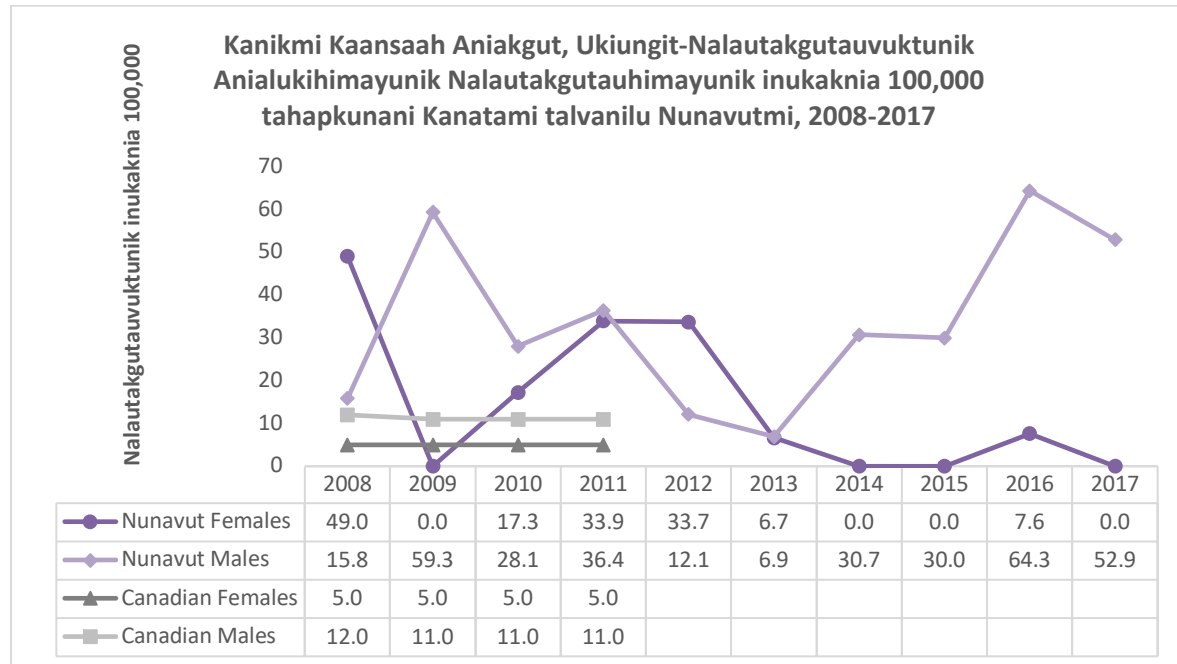
Talvani Nunavutmi, tahapkunani nalautakgutaavuktunik ukiunginik ilitukgiyauvuktunik taimani 56 ukiukalikhutik (itkukniakhugu 12-76 ukiunginik, inuuhit itkukhugit 14.6 ukiunginik).



*Piksanga 18. Kanikmi Kaansaah Aniakgut Anialukihimayunik Nalautakgutaahimayunik inukaknia 100,000 tahapkunani Ukiungit Itkukniakhugit talvanilu Nunavutmi, 2008-2017*

## Ungut/Ungnak-Atadjutivuktuniklu Naunakhivuktuklu

Kanatakmiuni ungitit hivitunikhauvuktunik kanikmi kaansaakpaktunik nalautakgutauvuktunik tahapkunani ungnauvuktunit akungainik 2008 uvunga 2011. Adjikiyaktunik inuhinit ilitukgiyauvuktunik talvani Nunavut pilingnik ungitit hivituvuktunik kayaknaktunik kanikmi kaansaakpaktunik talvani Nunavut ungnanit. Talvani ingutakpaliayunik kayaknaktunit kanikmi kaansaakpaktunik tahapkunani Nunavutmi ungnauvuktunik Nunavut ungnutlu ilungavuktunik kayakutaungitunik.



Piksanga 19. Kanikmi Kaansaah Aniakgut, Ukiungit-Nalautakgutauvuktunik Anialukihimayunik Nalautakgutauhimayunik inukaknia 100,000 tahapkunani Kanatami talvanilu Nunavutmi, 2008-2017

## Huikpaktunik naunaitkutait

Havauhinit tamukpianginit anialukihimayunik kanikmi kaansaakpaktunik akungainik 2008 uvunga 2017, 15.4% nik tuukuvuktunik tuuhakhimayunik ukiunganik aah tuuhakgangumik anialiktunik talvanilu 25.6%-nik tukuuvuktunik malguknik ukivuktuut inuuhimapkaktunik anialikhimayunik tuhakhimayunik.

## Niplirijakhaq

Havauhinit, kanikmi kaansaakpaktunik nalautakgutauvuktunik hivituvuktunik huli talvani Nunavut ilidjuhinit hilaryuami nalautakgutauvuktunik ingutakpaliayunik ungnauvuktunik. Kauhimavuktukhunik ayukiktuidjutait aniakgut tamna kaansaah kayaknaktunit, kanukgitunit tungaktupaktunik tibaakuktupaktunik atukpaktunik, havauhit tuutkihimahugit pinaahuaknikmun tahapkunani Nunavutmi Tibaakuk Taimaktauyukhuk Ilihautait nakukgutauyukhut inuhikgingnaktumik kayaknaitkiyak.

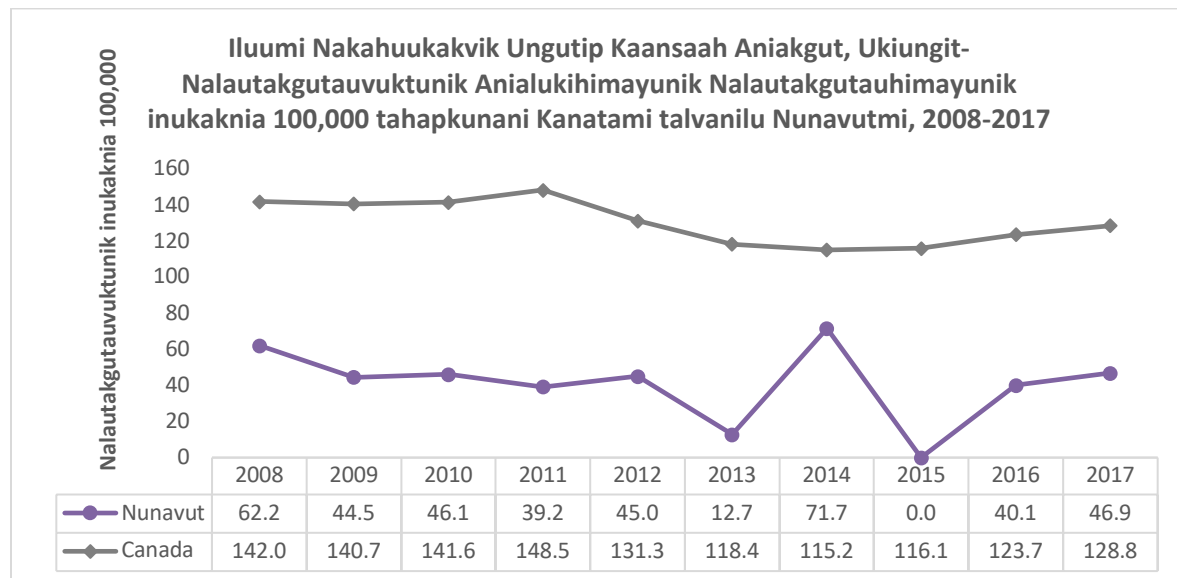
# Iluumi Nakahuukakvik Ungutip Kaansaah Aniakgut

Iluumi nakahuukakvik ungutip kaansaakpaktunik hivitunikhauvuktuklu hivuniktuiyuk kaansaakpaktunik tahapkunani Nunavummiut pilingnik 29 anialukihimayunik nalautakgutaavuktunik 4.4% unikulukhimayunik kaansaakpaktunik akungainik 2008 uvunga 2017.

Kayaknaktunik kauhimagayuvuktunik iluumi nakahuukakvik ungutip kaansaakpaktunik iluumi nakahuukakvik ungutip kaansaakpaktunik ingutakpaliayunik pilingnik ukiungnik takungnakutayuitunik ukiungnik tikihimaitumik ukiungit 40 mut (American Cancer Society, 2022). Tahapkunani ilihimunakhiyunik ilumingnik maliktunik inuuhinik atadjutivuktunik aniakgutit ilaavuktunik iluumi nakahuukakvik kaansaakpaktunik pidjutivuliklutik nikigivuktainitlu ilihimanukhivuktuk kayaknaktumik iluumi nakahukakvik kaansaakpaktunik. Anialukihimayunik inuhinitlu, inuk nikigivuktainik miluuliknik kayaknutkiyavuktuut. Higaayuktuniklu ingutautivuktuk kayaknaktuk iluumi nakuhuukakvik kaansaakpaktunik pivuktuklu huigutivuktuk iluumi nakahuukakvik kaansaakpaktunik (American Cancer Society, 2022).

## Adjikikipagiakhaitlu talvani Kanatami

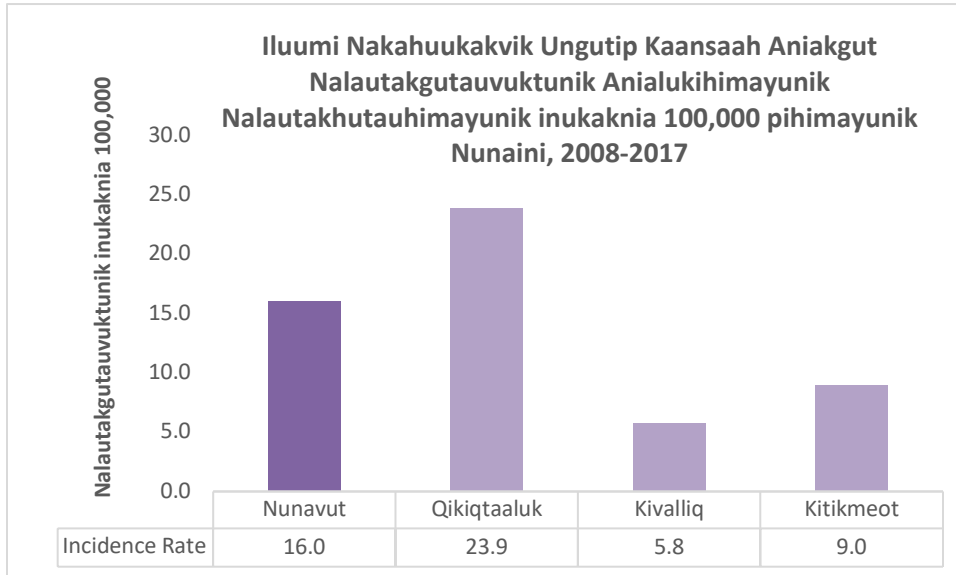
Talvani Nunavut ASIR aniagungnikpaktunik iluumi nakahuukakvik ungutip kaansaakpaktunik ilungavuktuk tahapkunani hilaryuami nalautakgutaavuktunik. Talvunalu ASIR anialukihimayunik iluumi nakahuukakvik ungutip kaansaakpaktunik talvani Nunavut pivukhimayunik 63.6%-nik ilungavuktunik tahapkunani hilaryuami nalautakgutaavuktunik uvani 2017.



Piksanga 20. Iluumi Nakahuukakvik Ungutip Kaansaah Aniakgut, Ukiungit-Nalautakgutaavuktunik Anialukihimayunik Nalautakgutaahimayunik inukaknia 100,000 tahapkunani Kanatami talvanilu Nunavutmi, 2008-2017

## Nunani Inuuhiniklu

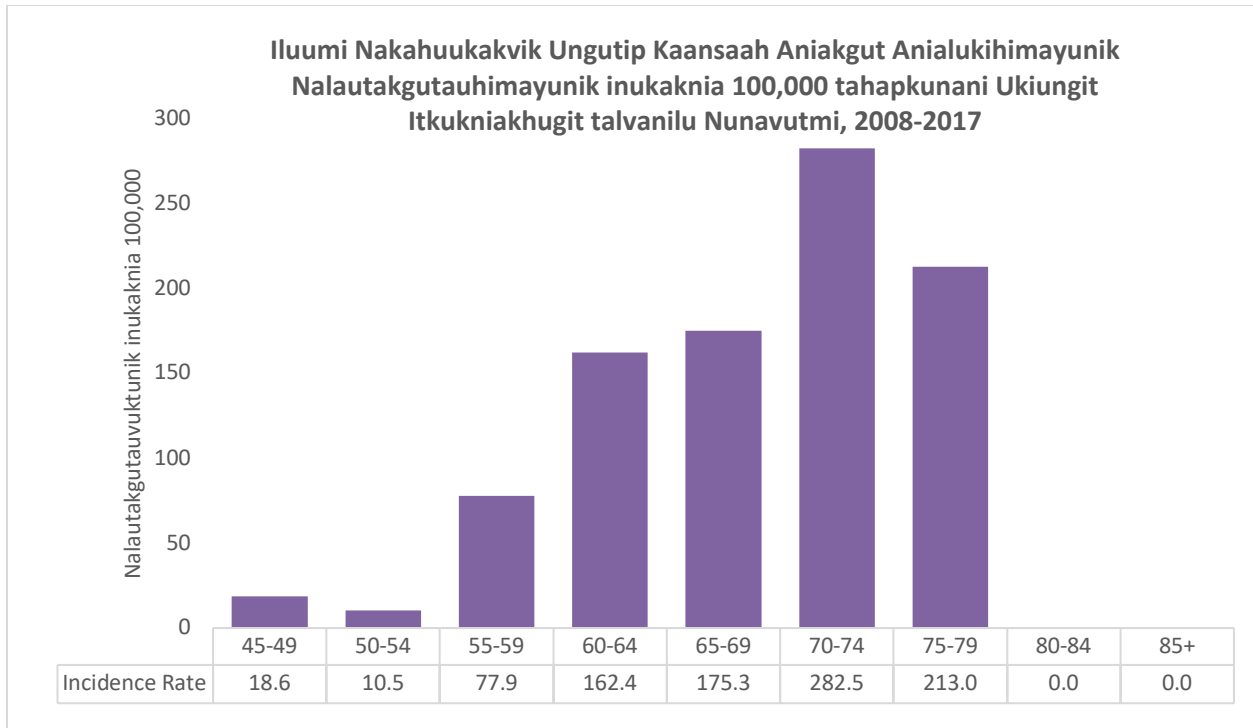
Talvani Qikiqtaaluk nunaani hivitunikhauvuktuk nalautakgutaavuktunik iluumi nakahuukakvik ungutip kaansaakpaktunik (23.9 anialikhimayunik inukaknia 100,000) malikhugit talvunga Kitikmeot nunaani (9.0 anialukivuktunik inukaknia 100,000) talvanilu Kivalliq nunaani (5.8 anialikhimayunik inukaknia 100,000) akungainik 2008 talvunga 2017.



*Piksanga 21. Iluumi Nakahuukakvik Ungutip Kaansaah Aniakgut Nalautakgutaavuktunik Anialukihimayunik Nalautakhutahimayunik inukaknia 100,000 pihimayunik Nunaini, 2008-2017*

## Ukiungit-Atadjutivuktunik Naunakhivuktuklu

Talvani Nunavutmi, tahapkunani nalautakgutaavuktunik ukiunginik ilitukgiyavuktunik taimani 63 ukiukalikhutik (itkukniakhugu 47-75 ukiunginik, inuuhit itkukhugit 7.4 ukiunginik).



*Piksanga 22. Iluumi Nakahuukakvik Ungutip Kaansaah Aniakgut Anialukihimayunik Nalautakgutauhimayunik inukaknia 100,000 tahapkunani Ukiungit Itkukniakhugit talvanilu Nunavutmi, 2008-2017*

#### Huikpaktunik naunaitkutait

Havauhinit tamukpianginit anialukihimayunik iluumi nakahuukakvik kaansaakpaktunik akungainik 2008 uvunga 2017, 3.4%-nik tuukuvuktunik tuuhakhimayunik ukiunganik aah tuuhakgangumik anialikhimayunik tuhakhimayunik. Tamukpianginit alauyunitlu anialikhimayunik inuugulitpaktunik aipgukpaktunik huikpaktunik tuhaktitaugangumik.

#### Niplirijakhaq

Havauhinit, iluumi nakahuukakvik unguntip kaansaakpaktunik ilungavuktunik tahapkunani hilaryuami nalautakgutauvuktunik. Nikigivuktainitlu inuuhinit imalu higaayuktunik ingutautivuktunik kayaknutkiyauvuktuk iluumi nakahuukakvik kaansaakpaktuk. Taimaitumik, inuugangut inuhikgiktumik imalu ihiviukhikpaktukhunik nakugutauvuktuut anialukinaitumiklu.



# Naittuq Titriaq

Tahapkunani unikutit malikgakhainik kayaknaitkiyamik hivitunikhainit kaansaakpaktunik talvani Nunavut piblugit iuumagidjutiblugit tuutkikhainikmun tukihigiarutinik havakhiktukhunik malikgakhainik kaansaaknaitumik pungnutikhunik hivunikgiknaktumik ihagiahutigiyauvuktunik havagiyauhimpaktukhunik kauhimayauvuktukhunik anialukinaitumiklu. Tahapkuat Nunavut Kaansaah Aniakgut Naunaitkutait pivuktunik ilingaitunik atuugakhunik atugakhunik katitigiyukhunik naunaitkutait havautikhukpaktunik, aniakpaliktunik, naunakmut aniakgut ilaani huikpaktunik naunaitkutait piblugit ilikuahugit nalaumunahuahugit. Tuutkikhuktauyukhunik nalaumavuktukhunik, hivunikgiktunik hilaryuami naunaitkutait ayuuknakhitivuktunik kaansaakpaktunik ipiknakpiaktuk ilihautinik ilihaktauvukumik ilunguvukniakguluaktuut.

Aniakgut naunaktuk kaansaah aniakgutigitaktuk inungnuungaktaktuk ilaagit ilaaitlu kayaknakhunilu kauhimayauvuktuk takungnaitmut pukatpaktunik humuut; ammigivuktukhunik kaansaah aniakpalikgumi imalu ikayuktikhunik-munakhiliaklutik ungnaguhukpalikgumi; talvanilu pinaktukhunik unghimavuktukhunik ihiviuktauyukhunik timainik avaatainik havakvinut ilitukgiyauyukhunik. Uvagutlu naahugiyugut unilutinit pilutik ikayutauyukhunik havahunit tukihigiarutinik atugakhunik kakugu ihiviukhivuktunik naunaiyainikmun pilukivuktunit.

Talvanitunik inuukatigiknikmun pinahuaktungniktunik Inungni inuuhik ilihimungnakhivuktunik ilidjuhiniklu Inuit Tapiriit Kanatami (Inuit Tapiriit Kanatami, 2014) ilaagivuktainik kauhimayauvuktunik kanukilidjutivuktunik unghigikaalukhutik nuutakut, pitkuhik atukgunnaiktaat inuinaktuutlu ukaggunnaikhutik, inuumuklikhutik, maniliukhutik, igluuiliuktunik, kulaaknakhivuktuk imalu pigumiyukhumik, ilihakhimayuk, niikikhailiukpaktunik, uutakiuknaktuk munakhiliakgiami, iluumi iuumalukpaliktuk mihingnakmut inuuhik, hila atadjutinaktuk. Tahapkunani havagivuktukhainik piksalikhimayuuut ilidjuhinik kaansaakpaktunik talvani Nunavut, tapkuatlu hivuliuktit havaktit pivuliktukhunik havutiaklutik pidjutinaitumik kaansaaknaitumiklu, titikgaklugit, ilaayunik kayaknaktunik pidjutinaitumik kauhimavuktukhunik, ihaagiahutigiyauyunik malikgakhainik. Inuit inuukatigiknikmun pitiakutigikpaktunik inuuhinit alungagumik alayunit inukakmiuvuktunik imalu nakungituklu kanuk itkukniakhugit ayuukhaktunuit kaansaakpaktunik talvani Nunavut.

Nalikmutlu inuuhit ilihimunaktuut tahapkunani Nunavumiuni pivuktakhaitlu ilihimaliklugit uingaklugit kanuk inukatigiknikmun imalu havagyuitunik, pipaktitauvuktunik piumungitunik taimani nuutikhugit nunaanut aihinungautiblugit inuhikliktiblugit Inungni nunalingnilu. Havaktit ayuitpaktuukhut nakugutauvuktut tuutkikhainikmun nakuyukhunik havahunit talvunakukhimayunik naunaitkutait inuhinik talvanikmiutanik Nunavummiut pivuliktukhunik havutiakpaktukhuniklu. Ammigaituut Nunavummiut hungmivuktunik ayuuknakhitivuktunit pivuktunik iminguknaktunik atukhutik, iuumalikhutik naunaitkutait, nikigivuktainik, nutakut huikpaktunik, tahapkununalu inuhinik inukatigiknikmun-pitikhutik. Huugiyuitait kauhimavukamik kauhimungnakmut pitailivuktunik ayuuknakhitivuktunit, kayaknakhivuktunik naliak nakugiyauyuitunik ingutakpaliayuk (Inuit Tapiriit Kanatami, 2014).

Nuutiktauvuktunik Aihinut Nunani, kilamik ammigaitunik atukpalikhutik, aulayuitunik inukatigiknikmun pidjutivuktuniklu ingmingnuut Nunavummiut ayuukhaktupaktuutauk inuuhiklukpaktunik, ilaagit talvanilu inuukatigiknikmun kanuk atadjutivuktunik ayuknakhitivuktunik aniakgutinitlu talvani nunainilu (Inuit Tapiriit Kanatami, 2014). Ipikgiblugu pitkuhik Inuit kauhimayutukanik, inuhikgingnaktumik Inuit

pivuktukhuk-havaktungniktuhak, imalu pitkuhik atuktauvuktukhuk pivuliktukhunik kihimi hivitunikhauvuktuk hivumut aulaktiktukhunik pilutik ungniguutinakpaktukhunik haakugigikhifaktukhunik iluumingni inuhikgingnaktumik tahapkunani Nunavummiut (Inuit Tapiriit Kanatami, 2014). Tahapkununa pīgumiyauvuktukhunik kauhimayauvuktunik, alauyunitlu, ikayutaulutik titigkakhimayunik havauhinik tuutkikhayukhunik pivukhimayunik ammigaitunik Nunavummiut aniakpaliktunik kaansaakpaktunik alauyunitlu aniakgutunik.

Ublumimut, tapkuat Kavamait Nunavutmi Havakvit Munaqhiliqiyitkut havagivuktainik ammigaitunik Kaansaakpaktunik pitiakhugit, pidjutinaitumik pilutik munakhit munakgivugait huikyukiligangumik:

- Tamna Tibaakuk Taimaktauyukhuk Ilihautait Nunavutmi hivumuknikmut piyukhunik ilingaikpaliayukhunik inuhikgingnaktumik tahapkunani Nunavummiut pivuliktukhunik atukgungnaikgianginik higaakgungnaikgianginiklu higakpaktunik. Tahapkuat havagiyauvuliktunik hivumuknikmun tibaakuk higaayukhingnaitumik, pīgumiyauvuktukhunik, inuhikgingnaktumik higaaguikgumayunik ikayuktit malikgakhunik aulaktikgutikhuniklu.
- The Tamna Tibaakuk Taimaktauyukhuk Ilihautait pivuktuk havagiblugit huli aulaktikgutikhunik Ottawa Iliktikhimayut pivuktunik Higaakpaktunik Higaaguikgumayunik Qikiqtani Aniavik talvani Iqaluit. Tamna ilihautait pidjutivuktuk ikayutaublutik nakyunik-ayuikgutit tibaakuk higaaguikgumayunik ilihautait inungni nunaini, kihimi ikayutauyukhunguyut higaaguikgumavuktunik ikayutaulutik Nunavummiuni tapkuatlu auluktitaavuktunik aihinuut nunani ikayuktauyanginik kaansaakpaktunik havakvinut.
- Tahapkunani Inungni Papillomavirus (HPV) kapuutit ilihautait aah ilihakvini-ilihakpaktunik, inungnuut-akituk havautiliknik kapuutit ilihautait tamungnut inuuhuktunut ungnakgutiniklu ukiulgit 11 nuutakut iniktikpaliavuktutlu. Tamna havagilugit anialukinaitumik HPV ilihautait pivuktukhunik pīgumivuktukhunik Nunavummiut tahapkununa 9 ingututkiyauvuktunik HPV ilihimayauvuktunik pilakivuktunik iluumi ungnut alauyunitlu kaansaakpaktunik.
- Uuktutikhut ihiviuktauvuktukhunik havagiyauvuktuniklu tahapkununa ikhuukmi iluumilu ungnauvuktunik kaansaakpaktunik. Ublumimut, havakvit uupalungaiyapaktunik aulaktikgutikhunik tuutkiktunik ihiviukhikpaktukhunik ilihautait tahapkununa ikhuukmi kaansaakpaktunik. Tahapkununa havagivuktainik havauhit tuutkikhayukhunik huugiyauyuitunik pitiaktauyuitunik pivuliktuukhunik havutiakpaliktuukhunik Nunavummiut ihiviuktauvuliktukhunik pitiaktaulutik.

# Aturahaqunit

## Ilungikniakhugu kayaknaktuk aniakgut kaansaakpaktunik

- Kapukhiktukhunik kilamiuklugit kapukhikniakhimayunik ilihaktiugit avaatainik iluumi ungnauvuktunik talvunalu tinguuk kaansaakpaktunik havautikhainik HPV talvunalu aniakgut tingukmi B kapuutit tahapkunani kapukhikgumayunik.
- Ungiglilugit kinguvuktiklugit havauhit tibaakuk higaaguikgumavuktunik atukpaktakhanik.
- Havagiyauvuktukhunik havakviulutik ilunguvuktukhunik tungutitiguut piyungnaikgianginik tadjaguinak pilugitlu havauhinit tuutkikhuktaulutik havaktikhumik kipitpaktunik mumitikaliktuukhuniklu kayaknaitumik pargumivuktukhumik pilutik havaktukhunik.
- Ilingaikpalialugit nikitiat nigiyauvaliktuukhunik ilihaktitaulutik inuuhikgingnaktumiklu.

## Tuulaikhimaitumik Anialukihimayunik imalu Uniklupaktukhunik

- Napkiyauvuktukhunik havauhinit hivumuknikmunlu uupalungaikhimavuktukhunik ilauyukhunik tamukpianginik itkumunahuakhutik havakpaktunik pilugit aulaktikgutikhunik tuhadjutigiknikmun atugakhunik apikhuivuktunik daktiuyunik talvanilu havakvit auktakvit.
- Ikhuukmi kaansaakpaktunik: Havagiyauyunik huli aulaktikgutikhunik aah inukaknianik nalautakgutaulutik ikhuukmi kaansaakpaktunik ihiviuktauvuktukhunik ilihautait.

## Mumitikugu imalu uutiktitakhugu aniakgut kaansaak

- Ilungunahuakhugu uuktakiupaktunik anialikhimayunik imalu mumitiktunik uutiktitakhiktunik.
- Havagiyauvuktukhunik pitkuhiktupaktunik atukpaktainik huli ingilgaat nakunaktumik ikayuktit havaktit.
- Havagiyauvuktukhunik nunalingni pikakpaktukhunik atugakhainik (imaa, naunaiyukhugit havautikhut) havatiaktukhauyut havakvit.

## Ihiviukhinikmun Kinikhianikmun Hunauyakhainiklu

- Tamna hivituhuyuk ilihimungnaitumik ingutakhuni puuvukni ikhuukmi kaansaakpaktunik pilugik naunaiyaktauyukhungnik naunaitunik.
- Tukihigiarutinik anialukinaitumik kauhimayauvuktukhunik tuutkikhaklugit kayaknaktunik kauhimayauvuktunik, kanuk higaakpaktunik, nikigivuktainik, ikaaiyuknikmun, imikpaktunik naunakmutlu kayaknaktunik kauhimayauvuktunik piyukhunguktait havauhit atadjutigikpaliktukhunik pidjutivuktunik ayuukhakpaktunik kaansaamut.
- Atuktauvuktukhunik aniakviliakpaktunik munakhiliakpaktunik tahapkunanilu ihuigutait pilugit kaansaakpaktunik nakuhivuktukhunik havagiyauvuktukhuniklu.
- Havagiyauvuktukhuniklu ammigivuktukhunik inuhikgingnaktumiklu inuhinik ilungavuktukhunik anialukinaitumiklu ipiknaktunik inuhinik kayaknaktunik kauhimayauvuktuniklu, kanuk tibaakuktukhutik, tungaktukhutik, imalu puuvulakpaktunik/kapakpaktunik.
- Pinahuaktungnikhivuktukhunik havutiakpaktukhunik nakuhilugit aniaktut naunaitkutait atugakhut, kayaknaktunik kauhimayauvuktunik, naunaitkutak, talvanilu inuhikgingnaktumik havakatigikpaktunik kaansaalikiyit naunaitkutait alauyunitlu havakvit.
- Karitauyukugutait kaansaakpaktunik naunaitkutait titikgakhimayut pilingnik havauhinik naunaitkutikaktunik maliklugit nakitautait taiguakgukhunik uingaiknaktumik kaansaakpaktunik pilukivuktunitlu

# Naunaitkutauyut

- American Cancer Society, 2022. *Prostate cancer risk factors*. [Online]  
Available at: <https://www.cancer.org/cancer/prostate-cancer/causes-risks-prevention/risk-factors.html>  
[Accessed 07 February 2022].
- Bardou M, B. A. M. M., 2013. Obesity and colorectal cancer. *Gut*, Volume 62, pp. 933-947.
- Blanchet C, D. E. A. P. B. S. R. O. a. H. B., 2000. Contribution of Selected Traditional and Market Foods to the Diet of Nunavik Inuit Women. *Can J Diet Pract Res*, 61(2), pp. 50-59.
- Canadian Cancer Society, 2021. *Some sobering facts about alcohol and cancer risk*. [Online]  
Available at: <https://cancer.ca/en/cancer-information/reduce-your-risk/limit-alcohol/some-sobering-facts-about-alcohol-and-cancer-risk>  
[Accessed 12 November 2021].
- Canadian Cancer Society, 2022. *Cancer statistics at a glance*. [Online]  
Available at: <https://cancer.ca/en/research/cancer-statistics/cancer-statistics-at-a-glance>  
[Accessed 07 February 2022].
- Doll, P. A. a. R., 1954. The Age Distribution of Cancer and a Multi-stage Theory of Carcinogenesis.. *Br J Cancer*, 8(1), pp. 1-12.
- Government of Nunavut, 2016. *Health Profile Nunavut: Information to 2014*, Iqaluit: s.n.
- Inuit Tapiriit Kanatami, 2014. *Social Determinants of Inuit Health in Canada*, s.l.: s.n.
- J Wohlfahrt, M. M., 2001. Age at any birth is associated with breast cancer risk. *Epidemiology*, 12(1), pp. 68-73.
- Jasmine A. McDonald, A. G. a. M. B. T., 2013. Alcohol Intake and Breast Cancer Risk: Weighing the Overall Evidence. *Curr Breast Cancer Rep*, 5(3).
- Jing Xu, X.-x. Y. Y.-g. W. X.-y. L. a. B. B., 2014. Meat Consumption and Risk of Oral Cavity and Oropharynx Cancer: A Meta-Analysis of Observational Studies. *PLoS One*, 9(4).
- Kikkert, P., 2021. *The Canadian Encyclopedia*. [Online]  
Available at: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/nunavut>  
[Accessed 03 11 2021].
- Koriech, O. M., 1996. Breast Cancer and Early Detection. *J Family Community Med*, 3(1), pp. 7-9.
- Lee J, S. A. O. J. K. J., 2017. Colors of vegetables and fruits and the risks of colorectal cancer. *World Journal of Gastroenterology*, 23(14), pp. 2527-2538.
- Mary C. White, D. M. H. J. E. B. L. A. P. M. G. S. J. H., 2014. Age and Cancer Risk: A Potentially Modifiable Relationship. *Am J Prev Med*, 43(3.0.1), pp. 7-15.
- National Cancer Institute, 2020. *Physical activity and cancer*. [Online]  
Available at: <https://www.cancer.gov/about-cancer/causes-prevention/risk/obesity/physical-activity->

fact-sheet

[Accessed 12 November 2021].

Slattery, M., 2004. Physical activity and colorectal cancer. *Sports Med*, 34(4), pp. 239-52.

Statistics Canada, 2017. *Nunavut [Territory] and Canada [Country](table). Census Profile. 2016 Census. Statistics Canada Catalogue no 98-316-X2016001*. [Online]

Available at: <https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2016/dp-pd/prof/index.cfm?Lang=E>  
[Accessed 17 September 2021].

Statistics Canada, 2019. *Table 13-10-0805-01 Health characteristics, two-year period estimates, census metropolitan areas and population centres*. [Online]

Available at: <https://doi.org/10.25318/1310080501-eng>  
[Accessed 07 February 2022].

Statistics Canada, 2020. *Table 13-10-0114-01 Life expectancy and other elements of the life tables, Canada, all provinces except Prince Edward Island*. [Online]

Available at: <https://doi.org/10.25318/1310011401-eng>  
[Accessed 11 November 2021].

Statistics Canada, 2020. *Table 13-10-0140-01 Life expectancy and other elements of the life table, Prince Edward Island and the territories*. [Online]

Available at: <https://doi.org/10.25318/1310014001-eng>  
[Accessed 11 November 2021].

Statistics Canada, 2021. *Table 13-10-0111-01 Number and rates of new cases of primary cancer, by cancer type, age group and sex*. [Online]

Available at: <https://doi.org/10.25318/1310011101-eng>  
[Accessed 11 November 2021].

Statistics Canada, 2021. *Table 1310-0418-01 Crude birth rate, age-specific fertility rates and total fertility rate (live births)*. [Online]

Available at: <https://doi.org/10.25318/1310041801-eng>  
[Accessed 11 November 2021].

Statistics Canada, 2021. *Table 17-10-0005-01 Population estimates on July 1st, by age and sex*. [Online]

Available at: <https://www150.statcan.gc.ca/t1/tbl1/en/tv.action?pid=1710000501>  
[Accessed 03 11 2021].

Tungasuvvingat Inuit and Cancer Care Ontario, 2017. *Cancer Risk Factors and Screening Among Inuit in Ontario and Other Canadian Regions*, Toronto: s.n.

World Health Organization, 2021. *Cancer*. [Online]

Available at: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cancer>  
[Accessed 03 November 2021].

Xiaoge Jiang, J. W. J. W. a. R. H., 2019. Tobacco and oral squamous cell carcinoma: A review of carcinogenic pathways. *Tob Induc Dis*, 17(29).

# Ilaliutihimayut:

## Ihiviukhivuktunik Inuup Avaatainik Naunaitkutakhunik (ilauyunik naunaitkutakhunik imalu pilgumikhimayut nutaat)

Tukihigiarutunik tahapkununa uniktunik pivugait alaakinit havauhinit atuktauvuktunik. Nunavut kaansaakpaktunik naunaitkutait talvanilu inukaknia naunaitkutait talvani Nunavut Bureau Naunaitkutait Havakvit ikayuktit naunaitkutiat “inugiaktunik(anialukihimayunik)” talvunalu “inukaknit(inukaknia)”. Ukiungit nalautakgutauvuktunik nalautakgutiblugit adjikipagiakhainiklu ilungakgiakhainiklu havakvit Naunaitkutait Kanatami karitauyukugutait.

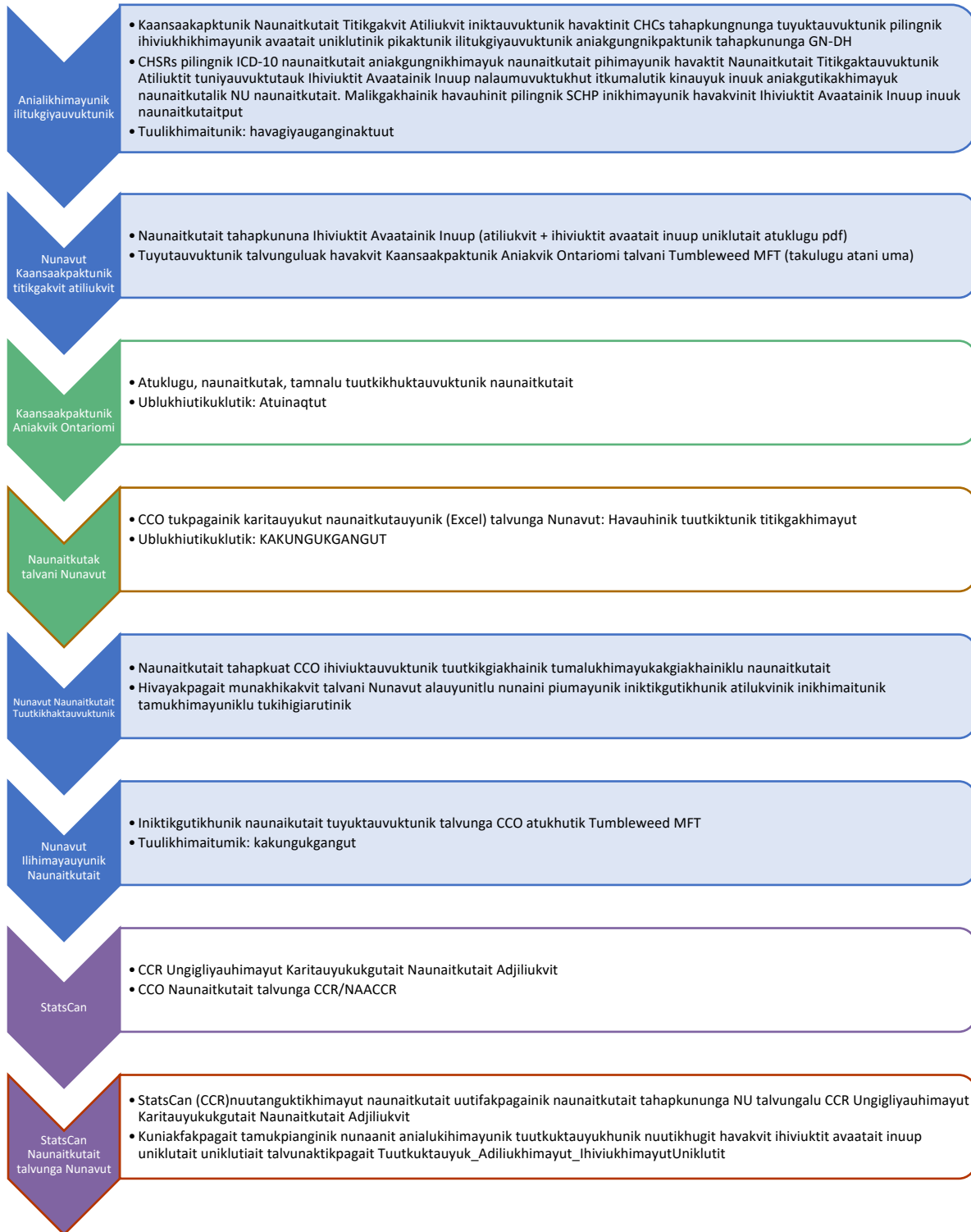
Ihiviuktauvuktunik Naunaiyakhugit Avaatait Inuup uniktunik ilitukgiyauyukhunik kaansaakpaktunik ilitukgiyauvuktunik havakvit aihinit havakvinuut aulaktitakhugit inuup naunaitkutait pivugait (Nalikmut, talvunga Ontariomi, Manitobami, Albertami, Yukonmi, talvungalu Nunasiamilu) havakvinuut auktakvit. Havauhinit inikhimavuktukhunik uupalungaikhimavuktukhunik humi nunani aniakviliakpaktunik kaansaakpaktunik naunaitkutait, anialikhimayunik ilitukgiyauvuktunik mumitikhimayunik aihini nunani kinikhiavugait tuutkuktauvuktunik naunaitkutait.

- Nunavut kaansaakpaktunik ilitukgiyauvuktunik uvani 2008 uvunga 2017 pihimayait tuutkumayunik talvani Nunavut Kaansaah Aniakgut Naunaitkutait (NCR).
- Aniakgutit ihiviuktit naunaiyaiyit havakatigit alauyunit naunaitkutait havakikpangmiyut havakvinit Kaansaakpaktunik Aniakvit Ontariomi (CCO) ihiviukhivuktunik inuup avaatainik naunaitkutakhunik. Tamukpianginik anialukihimayunik, talvunalu tamukpianginik tukihigiarutunik, malikgalinik itkumunahuakhutik havakvit Kanatakmiuni Kaansaakpaktunik Naunaitkutait (CCR).
- Havauhinik inukaknia, “Nunavut Inukaknia Nalautakgutauvuktunik pihimayunik Nunaini talvanilu Nunalingni, 1999 uvunga 2017, talvani Tarhiliakvia 1” tapkuat *Nunavut Bureau talvanilu Naunaitkutait Havakvit* pihimayunik atukpagainik.

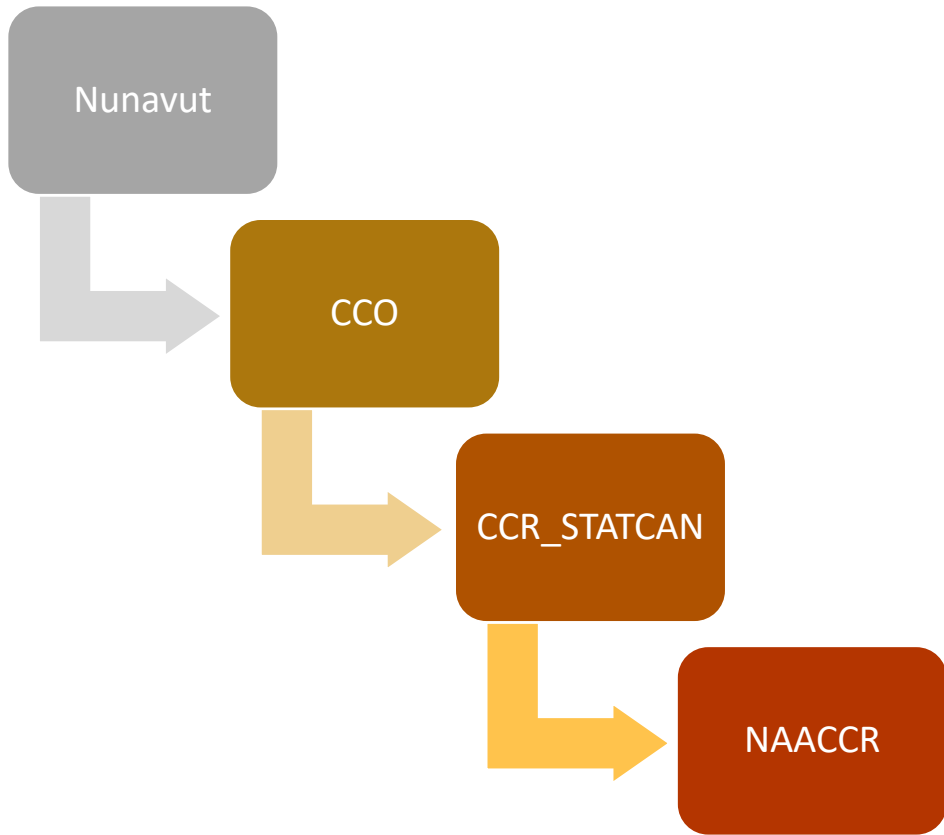
### Naunaitkutait havauhinik

- Tahapkuat naunaitkutait katitikgivuktunik havakhifakpaktunik pilukivuktunik kaansaakpaktunik tahapkungnunga anialikhimayunik uniktunik titikgakhimayainik nunalingni munakhivinit havakvit (CHSC) kauhimayauvuktunik huuk munakhiliakpaktunik pilingnik atadjutivuktukhunik ICD 10 naunaitkutait titikgavut atiliukviniklu havakhikpaktunik talvuna naunaitkutaliuktuk

havakhifakpaktunik. Anialukihimayunik unikluktauvuktuniklu CHSC havakvit Kaansaakpaktunik naunaitkutait titikgavit atiliukvit. Anialukihimayunik havakhikpaktunik malikgakhainik itkumunahuakhutik havakvinit ihiviuktauvuktunik naunaiyakhugit avaatait inuup unikutait ikayutauyukhunik ilitukgiyauvuktunik aniakgut. Aah aipanik malikgakhainik itkumunahuakhutik havakvinit iniktauvuktunik Kaansaakpaktunik Aniakvik Ontariomi (CCO) havakpagait ihiviukhugit naunaiblulik inuup avaatainik unikutit titikgagait. Adjiliukvit tuutkiktumik, ilauvuktunik anialukihimayunik ilidjuhinik naunaikutait naunaitumik kiniktauvuktuut talvunakukhimayunik havakatigikpaktunik akungainik NCR (Nunavut Kaansaakpaktunik Naunaitkutait) talvanilu Kanatakmiuni Kaansaakpaktunik Naunaitkutait (CCR). Talvani adjiliuktit tuutkikhait havakhikpaktunik iniktauvuktunik pingahuiktukhugit havagiblugit ukiukgiyanik pivugait uutifakpaktunik-atuktaktuk naunaitkutait malikgakhainik inikhimayunik adjiliukhimayunik anialikhimayunik talvani amigaitunit nunaani naunaitkutait. Nalaumayukhut, inikhimavuktukhunik, tapkuatlu naunaitkutait nakuyukhauyut havauhinik kiniktauvuktut nalaumavuktukhunik havakvinit CCR talvanilu NCR







## Uqauhilluat

- Anialukihimayunik: Aah inuk havakpaktuk manikhakhautinik havauhinut tuutkuvtuivuktuk manikhakgangumi inuup tamna anialukihimayuk tadjja aniangulikhuni uvani ukiukgiyanik. Tapkuat naunaitkutait tuniyauvuktunik inukaknianit uvagutauk naahugivuktavuut piyunik aniakpaliktunik inuit 1,000 inukaknia uvani ukiungani anialukiyut:

Anialukihimayunik Nalautakgutauihimayunik inukaknia 1,000 inuk/ukiukmi = ((Kufiuyunik nuutanik Anialukihimayunik [Nunaani])/(Inukaknia kayakutauvuktunik ublumimut [adjikiktuut Nunaani])) × 1,000

- Nalautakgutauihimayunik Nalautitugit (RR): nalautukhugit havauhinit nalautitugit anialukihimayunik nalautakhugit talvani Nunavut adjikigiakhainiklu tahapkunani Kanatakmiuni anialukihimayunik nalautkutauihimayunik:

Nalautkutauihimayunik Nalautitugit= ((Anialukihimayunik inukaknia 1,000 inuk/ukiungit [Nunavut])/(Anialukihimayunik 1,000 inuk/ukiungit [Kanatami]))

Nalautkutauihimayunik Nalautitugit talvani malguknik pivuktunik kakungukgungut = ((Anialukihimayunik inukaknia 1,000 inuk/ukiungit [Nunavut])/(Anialukihimayunik inukaknia 1,000 inuk/ukiungit [Nunavut]))

- 95% itkumavuktukhut ublumimut havauhit (95% CI): havauhinik nalautakhugit atdjutivuktunik RR kanukgilidjutivuktunik 95% itkumayukhut pigumiyauvuktunik titikgait itkumayunik RR tahapkunani nunaani naliak nunalingni.
- Talvani uupalungaikhimayut Ukiungit-Nalautkutauihimayunik: Aah atugakhuk taiyauvuktuk ukiungit-nalautakgutauihimayunik nakukgutauihimayunik havaguminutkiyut adjikigiakpakiakhainiklu akungainik inukaknia imalu kakungukgangut tuutkikhuktauvukmiyut kuniaktauvuktunik nalautakgutauihimayunik pihimayunit havauhinit alungavuktunit havauhit atukhugit ukiungit atuktauvuktunik ilikuakhugit nunainit naliak nunaani. Aah talvani uupalungaikhimayut ukiungit-nalautkutauihimayunik nalautakhugit ilitukgidjutauvuktunik kanukgitunik havauhinik nautakhugit kanukgitkumik pigumik inukaknia pigumik adjikikumik inukaknit talvanituut 2011 Kanatakmiuni nalautakhugit inukaknia.
- Hilaryuami Naunaitkutait tapkuat Tuukuvuktunik (ICD): Tamna ICD havakvik hilaryuami naunaitkutait ilitukgivuktunik aniakgunikpaktunik naunaitkutait tahapkunani tuukuvuktunik imalu inuhiniklu kanukgipakiakhainik. Tamna atuktauvuktuk naunaitumik tuukuvuktunik imalu alauyunitlu aniakgunikpaktunik uniklutiat ammigaitunik kanukgitunik munakhiliakpaktunik uniklutait naunaitkutait ilauhimayutlu tuukuvuktunik naunaitkutait talvanilu munakhiliakpaktunik uniklutait naunaitkutait.